Контрольный экземпляр

Массо а мехкийн пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьлл 1923 шера дехь ◆ ШОАТТА, 17 НОЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 138 (7016). ◆ Мах 3 кеп.

МАШАР ЧIОАГIБАРА

Вай берригача мехка бахача наха санна, машар лорабеча шоай дакъа юкъехьош ба Назрановски района къахьегамхой. Дукха ха йоацаш цига чакхдаьккхар гера дIадаьккхара хетадаь кийра. Ерригача предприятешка, организацешка, учреждешка, школай пионерски дружинашка хилар мехьар шоах лорадара хетадаь митингаш.

ХIаьта укх деношка Назрань чакхъяьккхар машара тIехьалаттарий районни конференци. Машара советски фонда гIо деш болча районни комиссе укх шера даьчох доклад йир цун председателе, райфинотдела заведующе М. Мальсагова. Еррига дIадоладелча денз дукха хIама карагIдаьннад районерча къахьегамхошта. Машара Фонде дIахьожадаьд 36743 сом.

Дикка хIама дагадехар «Сельхозтехника» районни отделене коллективаша. Еррига предприятеш, учреждеш, организацеш тIахьий-хар цо машара вIашт втта къахьегама ди чакхдаьккхар, цу дийнахьа дьаьнна ахча машар лорабара дIаделлийта. Цу тайпара хIама эггара хьалха шоаш а дир «Сельхозтехника» болхлошка.

КIезига бац районе цхьаь дола, сийрде тахане баьд ца ерзайтара тIехьа къонсам лоттабеш, аьча цу гIулакха дIачутела къаьст-къаьстта вах. Царех ва «Электроинструмент» завода шлифовщик О. Шадиев, токараш А. Мамиев, М.-Б. Цечоев, тIема ветеранаш М. Газдоборщев, М. Цокиев, «Назрановский» совхоза директор М. Венов.

Конференце къамаьл дир парте, тIема, къахьегама ветерана, «40 лет Октября» яхача совхоза парткома секретара Х. Арчакова, КПСС Назрановски райкома пропагандан агитацен отдела заведующе М. Бакаева. Цар белгалдаьккхар, дIадоладаь на дица гIулакх кхы а чIоагIагIа хьаллаца а дика дIадахьа а дезаш хилар.

С. АРЧАКОВ.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

Союзни республикай Компартей ЦК-ай хьалхарча секретарашта дакъа а лоацаш хиннача КПСС ЦК Политбюро аргIанарча заседане йиййцай 1985 шера СССР экономически социальни дегIайоалдаяра Паччахьалкхен планен СССР Паччахьалкхен бюджетен проекташ. Цу денах лаьца къамаьл дир СССР Министрий Совета Председателa Н. А. Тихонова.

Н. А. Тихонова доклада тIа а из юкъача хана а белгалдоахар, цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалача шера плана проект укх тIехьарча хана экономике хинна дика лостамаш чIоагIдарах дегIадоаладарах тIаерзабаь хилар. Цу тIа белгалъю цул хьалхагIа дIадахача пятилетка шерашка юкъера хиннарел лакхагIа йола еррига экономика хьоахамаш халкъа боахам дегIабара темпаш. План тIаерзабаь йий производства интенсификаци чIоагIагIа ярах цун технически боарам лакхбарах, продукце дикал ма могга лакхъяра, кхоачамех бизагIа пайда эцара. Халкъа боахама дерригача доакъой болх геттара дика вIаштIехьбаккхара. Цу тIа оттаду бехача наьха материальни культурни боарам дIахо лакхбелга, чуIа цIенош социально - бытовой гIирсаш деррагIа дегIадоаладелга. Цунца цхьана белгалдаьккхад, халкъа боахама цхьаболча доакъой, объединенешн предприятеш балха тIа кхоачамбоацарашн ледарлонашн хилар, уйла тIаерзаьй сихагIа уж дIадахаяла дарг ца хиларе.

Заседане дIаьхха къамаьл дир новкъоста К. У. Черненкос. КПСС ЦК Политбюрос йиаза къоабалъяьй цун къамаьлагара хьайоагIаш йола указанеш вывоцашн, уж ерригача партийни, паччахьалкхени боахамен органий, общественни организацейн къахьегама гIулакхашта ларде яхиаза ярг ца хилар бакъдаь тIайийцад. Новкъоста К. У. Черненко къамаьл кепатеха арадоаккх.

Лаккхера]ойоладенна лоне кхаччалца йолча производственни процесса ерригача звеношка боахам рационально делабара тIехьара массою болам боарийбара декхар оттадаьд.

Цу хана къаьстта уйла тIалхийта еза къахьегамаш оcарде лакхъяра, къахьегама, материальни, финансовни ресурсаш кхояра, арахецача продукце дикал лакхъяра. Iилманех техникашех магIдьинарш шерра производства юкъехьахьара, боахама механизм эргайоахаш тоаяра тIаберзабаь хадданна беш боля болх дIахобезьарг.

КПСС ЦК Политбюрос хьалхаьцай боахам рационально делабара чотагIа къахьегама коллективашта эшача социальни хIамаштa а эггара хьалхарча аргIанна бехача наха леш доля медицински гIулакхаш тоадарга а дIайохийтаргйолаш йола плане соагIа кходаьрех хьинна предприятей, областий, краяй, республикай фондаш хьаьре мехий хьалха латтача коллективной инициатива. Уж фондаш хьаярен царех пайда эцарех порядок СССР Министрий Советой ВЦСПС-ой белгалъергйолаш я.

Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, краевой, областной, окружной, городской, районни партийни комитеташта, юкъьанцарча партийни организацешта, министерствашта ведомствашта, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организашта тIадожаьдьд 1985 шерарча плана заданеш кхоачашн тIехкхоачашн яра, цхьайтталагIа пятилетка толаме чакхъяьккхара тIаберзабаь организаторски массово - политически болх дIабахьар Iалашдеяга.

Паччахьалкхен планен Паччахьалкхен бюджетен проекташ юцарча дуьйладенна дола лешаш дувцача дакъа даьцар новкъостара Г. А. Алиева, В. В. Гришина, А. А. Громыкос, Д. А. Кунаева, Г. В. Романова, М. С. Соломенцева, В. В. Щербицке, В. В. Кузнецова, Б. Н. Пономарева, Э. А. Шеварднадзес, М. В. Зимянина, И. В. Капитонова, Е. К. Лигачева, К. В. Русакова, Н. И. Рыжкова.

Дийцараш теркал й даь, Политбюрос керттерча дакъе къоабалъяьй 1985 шера СССР экономически социальни дегIайоалдаяра Паччахьалкхен планен СССР Паччахьалкхен бюджетен проекташ СССР Министрий Совета могадаьл уж проекташ СССР Лаккхехьарча Советага юцийта дIачулудда.

КПСС ЦК Политбюро мехка коммунисташкен берригача къахьегамхошкей кхайнаь паччахьалкхен плана заданеш кхоачашн ьр дукха лелаеча социалистически яхьа хьинарегIа юкъебахаре, къахьегаме доккхий толамаш лахарца вай ленински парте XXVII съезда вагьабахара уж тIахьехаш.

МА ЙОАГГIАРА ЧАКХЪЯККХА ПЯТИЛЕТКА, ЭКОНОМИКАНА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЕЛГА СИХДЕ

Новкъоста К. У. ЧЕРНЕНКО къамаьл

Новкъостий!

Тахан КПСС ЦК Политбюро заседане вай юцц 1985 шерарча плана а бюджета а проекташ. ХьатIадоагIа шу дукххача хIамашца белгала да. Из да КПСС XXVII съезда хьинаре кийчо ю шу, советски халкъо Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дуза шу. Шеко а йоацаш, кердача шера вайга хьежа боах цхий тайпара политически маIан долаш хулийт цу дерригне. Из чакхбала беза хIанзара пятилетка толаме чакхъяккхара, шийтталагIа пятилеткана дика, тешаме дард йоллара дерригa кизеш оарцагIа доахача хьале.

Кхетадеш да, 1985 шерарча плана а бюджета а проекташ кийчъяра кIезига къахьега ца дийзалга. Цунна юкъе хьинаре дакъа лаьцир дерригача доакъой къахьегама коллективаша, моттигерча партийни, советски, боахама органаша, министерстваша а ведомстваша а, ховш ма хиллара, Госплано а Минфино а. Проекташ кIоаргга йиййцай СССР Министрий Совете, халкъа боахама доал дар эргадоахаш тоадаран цун эффективность лакхъяран йолча Политбюро комиссе.

ХIанз КПСС ЦК Политбюро дувца деза уж документаш, хIаьта къаьстта лоархIаме да хьатIадоагIача шера дола экономически социальни декхараш кхоачашдара наькъаш хоадам болаш белгалдар.

Кхетадеш да, плана а бюджете а проекташ уттаеча хана, вайна карагIдьннараш санна, теркалде дийзад дааза дисараш а. 1981—1982 шерашка, ховш ма хиллара, цхьадола бехьанаш нийсдарах белгалъяь хиннарел кIезиг - дукха лохагIа хилар халкъа боахам дегIаахара темпаш.

Эттача хьала нийса мах а баь, негативни тенденцеш дIаяхара, экономически дегIаахар сихдара тIедерзадаь гIулакхаш кийчдир парте. Тахан дега тоам а хулаш, белгалдаккха йиш я: динамичнегIа дегIаяха яьнай экономика. **Халкъа боахама практически дерригача доакъошка дикагIча оагIорахьа хувцамаш хиларца белгалда тIехьара кха шу.**

Хьаэцаргъя вай, масала, промышленность. 1983—1984 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера цун продукци тIаккхетаргъя 32 млрд. сом, из хул пятилетка хьалхарча шиь шера хинначул цкъал алхазен дукхагIа. Дег чу тешам чубоссабеш дола хувцамаш хулаш латт юрта боахаме а. Царех доалхаш дийцар КПСС ЦК октябрьски Пленуме. Вайна массанена дика дагадоагIа мел чоалхане хIамаш духьалъувттадьд машинаькъа транспорто. ХIанз цун болх тоалуш боагIа, хIаьта теша мегаргда цу даьквера гIулакхаш дIахо а толаме дIагIоргхиларах. Iалаьмате йоккха события хилар да боккъонца дерригача халкъа гIишло йолча Байкало - Амурски наькъа бIоахкала поезаш лела йоаелар хавал хьалха.

ХIана эггара лоархIамегIдар да, новкъостий, хьахудаш латтача хувцамех советски наькъа вахара боарам тоабара, бахача наькъа реальни доходаш алсамъяхар сихдара дикагIча оагIорахьа пайда ицар. ХIаьта из — парте экономически политика нийса хилара, хьаьркьа никъ нийса хилара кертера критери. Дог гIоздоаккхаш да цу дерригача карагIдаьннарий ларде уллар халкъа боахама эффективность лакхъяр, хьокхамий дикал тоаяр долга.

Мишта вIаштIехьдаьлар вай уж хьокхамаш даха?

Сона хетачох, эггара керттердар фуд аьлча, из да боахама кулгалдара центре а санна моттигашка а партийни организацешa, советски а паччахьалкхен а органаша ле дезачоа тIаберзабаь керта болаш болх бар.

ДIахо, боахам дегIабоалабара лоархIамегIча лостамашна тIехьадисар дIаданнхар, сурт оттадеш аьлча, мелача моттигашта «куз хьенхар» дукха лаь хьинаре гIулакхаш белгалде деза.

Ерригача рангех йолча кадрашнарa доагIар хьедехилга чIоагIдаьд даьнье, регионе, предприятешка эттача хьала хьалхара цар бехктокхам айбаьб. ХIаьта, белгала аьлча, беркат даьлар къахьегамен производственни дисциплина, организованность чIоагIъяра, порядок оттаяра дахча гIулакх.

Кхетадеш да, новкъостий, вай мел даьрех беркат далар дерригача халкъо из хьаллацарах, парте кийчлаь гIулакхаш хьинаре кхоачашдара къахьегамхоша хьинаре къовсам лоаттабарах тийша долга. Цунна дола къаьгга тешал — планал соагIа къахьегама оcарле цхьа процент лакхъяра а продукцега дIадоар хьы тIа ах процент лохдара а КПСС Центральни Комитето баь тIахьехам массанахьа къахьегама коллективаша гIулакхаца хьаллацар. Долчча тайпара дIаергда вай, аттачарех ядар уж заданеш, цхьабакъда, дукхха а дукхагIа йола предприятеш тIаийцача доккхийча декхарех толаме лоархIайяр.

Сона хетачох, чIоагIагIа белгалъяьнна къахьегама коллективаш, болхлой, колхозхой, интеллигенце вийвалаш, шоай хьинареча къахьегамца вай Даьхен низ чIоагIбеча дакъа мел лаьцараш цег тIера эггара чIоагIагIа баркал ала доагIаш ба.

Бакъда, даьчох кхоачамбаь Iе йиш яц. Укх тIехьарча хана союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомий, обкомий цхьаболча секретараша вIашагIкхетар хиннад ца. Iовкъостaш дийцар планаш кхоачашъяра леламах, карагIдьннарех. Цунна цхьана белгалдоахар, хIаман дукха сагота боадаш. карагIданначох кхоачам бе тIерташ, балха тIара кхохнам кIаьдбе гIерташ йола моттигаш гучаювлилга. Цу тайпара хIама хила йиш йолаш дац. Шоана хов, дукхача предприятешна а, хьаштдале цхьадолча доакъошна а, производство боарамагIа дегIаккхувларех тешам болийташ дола хьокхамаш ца даьхалга, ерригача позицех тIехьадусилга вIадаккха цар вIаштIехьца даьнилга. Къаьстта из ала доагIа продукце номенклатурагIа пхи кхоачашъярах. ХIанзалца Iалашдьдап производственни мощностaш хакнахьа болх бе йоалайолийтилга.

Цхьан дешаца аьлча, новкъостий, бе безаш дукха болх ба. Цудухьа хоадам болдаш ала безам бар: хIана а тIехьабусаш бараш, кхы ха дIа ца йохийташ тохабала беза; планах лоархIабераш — хьалхалаттарашта тIехьакхе беза; хьалха болхареца темп лаьгIъе йиш яц. Цу тайпара, массавар тоха а венка, **экономике хьахинна дика хувцамаш дукхьа дIачIоагIдаь ца Iеш, дебаде а деза.**

Цу позицешкара 1985 шера плана проектага хьежача, бIарчча хьанйцача экономика дегIайоалаяра цо нийса лоcтам лу ала йиш я. Дикь шера юкъера лаьрхIача хиннарел лакхагIа я лоархIамегIдола экономически хьокхамаш дегIаахара темпаш, хIаьта цо йиш хулийт цхьайолча керттерча позицешка диллача пятилетка заданей боарамга кхача.

Плана тIа чIоагIагIа оттадаьд общественни производства интенсификаци елга. Къахьегама оcарле лакхъяра чотагIа еррига хIана яц аьнна йола къамаьн доход а 95 процент промышленни продукци а тIаккхетаргья. ХIаьта из фу яхилга да аьлча, из да вай экономика гIана тIехьа гIа а боанкхаш, халкъа боахаме тIа мел кхета продукци къахьегама оcарле лакхъяра чотагIа Iалашъергйолча этапа гарта кхочаш латт, яхилга.

Белгалдаккха деза, плана проекта юкъедехьа хьокхамаш дикагIа вIаштIехьдаьха а шоайла вIашк дийза а доаге.

Вай мехка индустриальни нна дIахо а алсамбаккха лерхI. Наькха санна дегIадоагIаргда доагора - энергетически комплекса довкъош. ХьалхагIа а санна, сиха дегIаккхуваларгъя газови промышленность, атомни энергетика. Бакъда, из санна лоархIаме да мехкдаьтта а кIор а дукхагIа баккхар. Халахета а, укх шера мехкдаьттахойн кIор боаккхарашт хIанзарчоа плановий заданеех лоархIабац. Юхейисача хана цу довкъой болх ма могга тоабара, хIаьта кердача шера хьалхарча деношка деза боарамагIа болх белга Iалашдара дерригa а де деза.

1985 шера бехктокхаме декхараш кхоачашде дезаш ба металлургаш а. ДIаяхача хана вай каст-каста критика йолара парен, планаш кхоачаш ца ярах. ХIанз белгала эзагIча оагIорахьа лестад гIулакх, хIаьта из дIачIоагIде а деза, хьалхарча аргIал металл дикагIа хилийтара, цун сортамент шерьяра йоахко а еш.

Вай денощка хала да экономика еррига сфераш дегIаухачара машиностроене лоархIам мелла лакха лаьрхIача а, болчул тIехбаккха. ХьатIайоагIача хана йолча плана тIа нийса лаьдаб кердача тайпаех йола машинаши оборудоваии арахецилга сихдара, техника тешаме хулга лакхдара никь. ХIаьта машинаш ерий декхар да цу етта доашача декхарех толаме лоархIабар.

Парте кIаьд ца душ йоахо еш дола хIама да КхаЧаа программа кхоачашъяр. ДукхагIа яла еза юрта боахама, агропромышленни комплекса дерригача доакъошта хIанзарча хьинара техника. Алсамдаргда юрта минеральни удобренеш лоаттаелга а. Амма дича бакъахьа долаш хIама дар минеральни удобренеш арахецилга дегIадоаладе хьахийнача средствай боарамах долча дешага, перспектива теркал а еш, цIаьнха а хьажар.

Керттерча проблемаех ца1 я капитальни гIишлош хьалъяр. Укхаза лерхIаш да легIаахара темпаш лакхъе, ресурсашта чIоагIа концентраци е, материалашца, машинашца, механизмашца дикагIа Iалашъе. Цо бокъо лу вайна гIишлонхоша штурмовщина дIайоаккхаргхиларга, дикал лакхъергхиларга, тIехьара а, планови заданеш кхоачашъе боладургхиларга догдаха.

Къаьстта ала безам бар са плана социальни разделах. Цун дукхагIа долча хьокхамашка диллача, пятилетка заданей боарамга кхаьчал вай. Из да потребление общественни фондаш алсамъяхара, наха чубаха цIенош, школаш, больницеш, поликлиникаш, берий бешаш, ясляш хьалъяра доагIаш. 1985 шера 3,3 процент лакхдургъя бахача наьха реальни доходаш, из да юкъера лаьрхIача дIадахача дагь шера хинначул дикка лакхагIа. Уж заданеш хьаадувц «Б» группа промышленноста доакъош дегIаахара темпаш лаьрхIа хинначул сихагIа хиларо. ДIахохьоргда хьехархой, юрта боахаме болхлой массеха категоре алалеш централизованни лакхделга. Лаьрхlа да Сийлахь - боккхача Даймехка тIема юкъе дакъа лаьцараштa йола льготаш шеръе, болх бе безa ха кхаьрагIа колхоахошта хьежадаь минимальни пенсей. хIаьта нитта итт шу хьалха дена лаIа бокъо а йолаш салоIаш болча болхлой а гIулакхерча наьха а пенсей боарамаш лакхде лоладе. Де лаьрхIа да кхы дола лоархIаме гIулакхаш. Царна юкъе къоастаде деза школьни реформа чакхъяккхара дувзаденна дола декхараш.

Массеха дош ала деза арахьарча экономически бувзамех. Проекта тIа лерхIаш да уж дерригa лостамашка дегIадоаладе, хIаьта, кхетадеш да, къаьстта интенсивно СЭВ членаш долча мехкашцардараш а доаладеш. Иза теркалъяьй эггара лакхерча боараме хиннача экономически совещане решенешцен договоренностaшцен ювзаенна йола еррига положенеш. ХIаьта из дош, новкъостий, духхьал экономически хинна ца Iеш, политически а да. Де дезар да. тIайнца решенеш кхоачашъяра партийна а, советски а, боахамий а органашa дзим тIахьожам лоаттабар.

ХIаьта, тIехьара а, де ма доагIара теркала даьл плана тIа мехка обороноспособность лакхъяра де дезараш. БIарга ца гуш дагIа яш ца вай империализма агрессивность лакхлуш латташ хилар, тIеза кийчо яра социалистически содружествал тIехьала гIерташ ца хилар. Цхьаянех а лата хьаьркIа бац вай йокх. Из гуш да хIаман уйла еш йолча хIара сага. Амма вой обороноспособность вай чIоагIъергъя, советски наьха маьрша къахьегам лорa а беш, дерригача дунен тIа машара гIулакх хьал а лоацеш.

Плана а бюджета а ерригача проектай мах беш, ала йиш я: уж парте XXVI съезда цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий установкашца хьежна а тIехьарча шерашка вай вахара чулена керда дикалар кхоачам болаш чулоацаш а я. Сона хетачох, новкъостий раьза хурга, планен бюджетен проекташ могае а уж СССР Лаккхехьарча Совета сесси дьажийта оттае а дьана СССР Министрий Совета рекомендаци е вай йиза бокъо йолаш да аьлча.

Хьалхарча плане отт хIана белгала мел даьр кхоачашдара бола хьадда а лостам болаш а бола вIаштIехьбаккхара декхар. Дош ниттa отт: **план кхоачашде еза, дукхагIа а йоаш**, хIаьта из гIулакх де йиш йолча, тIехкхоачаш а еш. Из болх беш ца хулла дукхагIа ала тIабахийта беза производства эффективность лакхъяра заданеш кхочашъяра. ХIаьта, шею яц, Iалашде леза болх ритмично белгеш продукци лоаттаяра даькъере договорни декхараш нийса кхоачашделгеш. Ала дезаш да, тIехьарча шии шера из гIулакх кIезиг-дукха тоадо вIаштIехьдаьннад, аьнна. Амма дендар латт договораш ерригача моттигашка дизза кхоачашделга Iалашдарах.

Кхетадеш да, хIара даькъа, хIара предприяте шин да декхараш, шин я специфика. Амма долаш да вай хана дерригача доакъой, ерригача предприятей балхах доалдаш хIана дезаш дола юкъара декхар — доал дикагIа дар, резерваех эффективнегIа пайда иибар, хьахулар дукхагIа волаш боах бар. Кхыча бесса аьлча — **бохкаш хьажкъаьлагIа лелабар.** Карарча хана башхало латт, беррига болх дикалга диаьлча кхы а заьнагIча дагIа тIа баькхарах, производственни процесса ерригa звеньяш рационализацеда чуаударах.

Йоаккхо е еза, наьха творчески хьинар дегIадоаладара хилазза дарглоаца экономически организационни хьалаш хьадара. Из декхар практически кхоачашдеча де хIама: шин знаеех пайда эца моттиг корорга болхлочоа, колхозхочоа, инженера, экономиста, Iилманхочоа, боахама кулгалхочоа.

Са безам бар «экономически дегIаахара эпа хьал да... къахьегамий дисциплина, болх бе хар. кадайIаа, къахьегама интенсивность лакхъяр, из дикагIа вIаштIехьбаккхар» (ПСС, т. 36, оагI. 188), аьнна дола В. И. Ленина дешаш дагадохийта. Вай де дезар да, йоагIар В. И. Ленина, къахьегамхоша кхайнаш, дерригне расчет яр, хIаьта хIаравар Iомавала веза дерригне лоархIам беш хила.

Духхьал нитта, адаха нитта вIаштIехьбаьккха хила беза ерригача къахьегама коллективай, ерригача предприятей а, доакъой а болх.

Балха йола шерр ерригача **материальни ресурсий** кхом бар. Дика да хилар, ма могга дукхагIа хIама кходара къовсам лоаттабар — из керттера декхар. Са ала безам ба, кхом белга принципиально кхыча тайпара хила деза, аьнна. Мишта дар хьалха? Кхом барах лерхIар цхьа дикагIа дегIаухаш латтача, хиталуш хинначох, цIаккха а кхоачалургйоацача ресурсашта тIатосеаш йола хIама. ХIанз ситуаци хувцаенний, хIаьта вай а тайпа Iе йиш йолаш дац, ресурсаш даим дегIаухаргхиларах. Вай денoшка белгала кхом барах кхул производство дегIаухилга лоархIамегIа бола хьаст.

1985 шера хIанзалций пайда ийбаьрел соагIа халкъа боахама яхы тIа эшаргйолча доагора - энергетически ресурсай. Iаьржача металла прокат кховатакъа процент цар кхом бара чотагIа Iалашде деза. ГIертано заданеш оттаяй бийдален материалий цхьча тайпай кхом бара а. Цо къаьгга хьагойт, планови заданеш алхха оттаяь йола расходий норм цIенхаштта чакхъяккхара наьйъеца мара кхоачашдье йиш ца хилар. Цудухьа да министерствашa, производственни коллективаша материальни заграташ дохьяра заданеш каст-каста телхаьча дIадахача шерашка даьча гIалатий урокаш теркалъе езаш хилар. ХIара предприяте оттаь хила еза кхом бара практически де дезарий нийса план, из кхоачашъяра цIенхаштта тIахьожам лоаттабелга [illegible].

Кхетадеш да, кхом бара тIехьа лоаттабу къовсам хила беза производстве хинна ца Iеш, вай вахара кхыйолча сферашка а, цунца цхьана быте а. Доагорен электроэнергея дIелагIа дола дакъа быта эшарашка дIа ма додий, хIаьта царех пайда эца а ма бедай дукхагIа кхом беш.

Новкъосташта хов, Москверча, Украинерча, Уралерча дикагIйолча коллективай инициативах — хIара предприяте, области, крае, республике цханал соагIа кходаьчун фонд хьаяр сона хет, из дIадоладаьр пайдане, хано дIадехарашка хьежна а хьаллаца дезаш а да аьнна. ХIана, аргIа вай, леладац гIулкх нитта, хIара къахьегама коллективо хьалхалеттача предприятешкара масал а эцаш шоашта хьалхашка декхар оттадергдолаш: **шера шин дийнахьа кхоачаче материалашца, бийлалца а доагорца а болх бергболаш.**

Цо баькъдар аьлча, продукцега вIадодар лохдара, ца боагIача боарамах лакхагIа йола запасаш, производства йола расходаш кIезигъяра моттигашка хьала а хьаллуш а вайкъаш лела гIо дергдар. Бригадашка а болхлой моттигашка а из болх кхы тIа а дIачIоагIбергбар кхом бярах йола хIараме шин къаьстта счет дIайолаиро. ХIаьта, шею яц, уж дерригa лешаш хьахьекха хила деза къахьегама коллективай социалистически декхарашка.

Къоабалъе мегаргйолаш я новкъоста В. В. Щербицке а кхыча новкъостaца а енца предложеш — цу фонда средстваш социальни эшарашта, эггара хьалха, наха медицински гIулакх дар тоадара дIахийтар.

Къаьстта теркам тIабахийта беза **къахьегамах рационально пайда эцара**, цун оcарле айяра. КIоаргга анализ е еза болхлой дIа миштa цийсбаьб, цар къахьегама приемаш мел эффективни я, балха хана хIара сакъатах пайда мишта эц. Цун, масала, дика йоп луш я дукхача къахьегама коллективаша болхлой моттигий аттестаци яра дIадоладаьр. ЧIоагIа лоархIаме да цу юкъе дизза дакъа лоацаш болхлой шоаций инженерно-технически болхлойи хилар.

Болхлой [illegible] аттестаце органически цийна чулоаца производственни мощностех, машинех, оборудованех биззагIа пайда эцара тIехьа лоаттабу къовсам. ДIадахача шерашка Iоадьй миллионаш болча советски наьха къахьегам чулоаца Iалаьмате йоккха потенциал. ХIаьта дIахо ла мегаргдац бIарчча балха дийнахьа машинаш еча оборудованех 14 процент йолчо болх ца бер, хIара кхоалагIйола муль кхухьа автомобиль рейсага ара ца ялар. Из — хилийта мегаргдоаца доал ю дар, общественни къахьегам боабар. ХIара предприятера хьал дизза къоастаде, йолча мощностех дикагIа пайда эцарга кхача деза.

Шоана ма хаьра, парте Центральни Комитето дукха ха йоацаш къоабалйир Днепропетровски комбайнови заводе балха моттигашта аттестаци ярен цар рационализацен опыт Министерствашa, моттигашкарча партийна, советски а профсоюзни а органаша де деза да дIадоладаь из лоархIамердар масcе а моттиге дIадоархаде вIаштIехьдаккхар.

АргIанара дош, рационально доал дар — из карадаш **продукце дикал тоаяр.** Массарна хов, дикал бехьан лоаттабу къовсам хIара къахьегамхочо шийна тIалмадаш гIулакх цIена кхоачашдарах хьакъоастале йиш яц.

1985 шера плана тIа белгалъяьй дикал лакхъяра йола лоархIамера заданеш. Бакъда, де дезаргдолчох эггара кIезигагIа дар санна дерхIа еза уж.

Къайлахьоргдац вай — промышленносте а кхыча отраслашка а продукце дикала гIулакх дикагIча тайпара латтац. Бехкаш доахийт металлопродукце цхьадолча тайпай дикало, цхьайола машинаш механизмаши балха тешаме чIц, бесал доаца, чIоагIа доаца басараш арахец химикаш. ГIулакхаш дика лелац гIишлоштарча а. Болхлоша, сийво дIадеххача тайпара хIама даьа цIенош деча комбинатий бригадираша — берригача мехка гIишлонхоша дIахьийтача наькъата автораша. Цар, массанене дика дага доагIаш ма дарра, наха чубаха дIалуш дола цIенош дикал лакхагIа йолаш хилийтаре тIахьийтар. Цаховш, хинна хIама дац цу пясьмона шера отилек хилар, хIаьта КПСС Центральни Комитето да хьалхоацаш лаьрхIа социам тIанийцар.

Отраслевой министерствашa, централъни экономически ведомстваша тешаме кIайле кийчъе еза балха дикал тоаяра. Цаl таро яхата йиш яц бIарг дIа ца кховчаш — хIанзара техника, технологи юкъехкувлар а, керда каделеш хьаяракх мараерзаяраи тергйолаш доагIо времеш юкъейоалаяр а, къаенача продукце махаш дика холуш Iодахар а, кадрай квалификаци лакхъяр а, кхы а дукхадараш. Продукце технико - экономически хьесапаш тоаде предприятей таро да хулийташ йолча къенача стандарташкен инструкцешкен юхахьажар сихде деза.

Кхетадеш да, вай хана эффективно дегIаахаре дарц — **Iилманен техникан карагIдьннараш производстве шерра юкъехкувлар.** Дика лаьрхIи деза производстве кердача хьисапе машинаши оборудованеи хьаяр а кареерзаяр а, дикагIйола технологи юкъехкувларех продукци кердаяккхарех масштабаш дукхагIа хилийтара йолча **плана проекте оренташ.**

НагIахьа санна Iилман техникен дегIакхувлара проблемашка кхы а шерагIа йолча позицешкара хьеже, цу даькъерча гIулакхий хьало белгала сагатдайт. Цудухьа Политбюрос дицза дагадоаца хIама лаьрхIар КПСС ЦК гаргарча хана хургйолча Пленуме Iилма-технически прогресс сихъярен цун кулгалдар экономика масcерча звеньяшка эргадаккха тоадарцен дувзаденнача дешашна хьажа дезилга. Пленум кийчъе еза вай дегIаахаре везара лоархIамеча лостамагIа цун решенеша овлангара хувцамаш дергдолаш.

Вай дукхагIа хьинар даьдаь де деза **ерригача боахама механизма кулгалдара эргадаккха тоадар** а. Цу балха юкъег хинна дIаэттай ши министерства предприятеша шоай доIаме хилари бехктокхаме кадари шердеш йола эксперимент. ХьатIадоагIача шера эксперимента моттигоагIаргъя Союзни республикански кхы а 21 министерство. Цул соагIа, кердача хьаланшка йоахаргъя дукхача областий бытовой гIулакхаш дара предприятеш.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

НОВКЪОСТА К. У. ЧЕРНЕНКО КЪАМАЬЛ

(Инстедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Кийчъеш я гІишлошъяра организацей болх эргабаьнха тоебарах, проектно-сметни гІулакх тоадарах, шин хенабахьа объекташ хьалъяь яхарпа гІишлонхой материальни сакъердам хургбар лахкдарах йола предложенеш. Шаьрьеш я агропромышленни комплекса отраслаша дІа-юха эффективни гІулакхаш леладара керда методаш. Къахьегам вІаштІехьбоаккхачен цох доагІар дІалучен коллективни формаех хьалиъа боахаме пайда эцар дегІаух.

Лоаца аьлча, шеррача фронтах чакхбоаккхаш ба халкъа боахама кулгалделга тоадара болх. ХІаьта цох хьахулар дуккхача даькъе министерствашйи ведомствашйи, боахама кулгалдара ерригача звеньяй балха стили методашя эргаяьха тоаярга хьежжа хургда. Хетаргахьа, пайдане да кулгалдара аппарат чоалхане хургйоацар дІахо а чакхдаккхар, ца эша отчетность, массе а тайпа ца эша кехаташ вІашагІдеттилга кІезигделга.

Новкъостий! Экономика дегІайоагІалга сиднара вай мел хьегеш дола къа бухсоцача кхьачча социальни гІулаккашта ахча дуккхагІа хьежаде таро хилийтара, бахача наьха вахара боарам сихагІа лакхбара тІадерзадеш да. Вешта, цунна тІера даль ма йий вай плане а. Алкха цхьаа дешах ала безам бар са — баха них промышленни товарашцара гІулакхашцен Іалашбелга хоадам боллаш тоаданза дарг ца хилара. Къахьегамхой доходаш шерагара шерага лакхагІа хул. ХІаьта из вай общество вахонагІа хила ма доагІара дола хІама а да. Иштта вахонагІа хила ма доагІара хІама да тІа-тІа дуккхагІа ийде ловраш тІехдика товараш — модни барзкъеи кога гІирси, хІанзарча тайпара а тешаме болх беш а йола телевизораш, холодильникаш, кхыдола цІа тІа леладу технически хІанвара предметаш хилар а. ХІаьта цу тайпара тІехдика товараш да ца тоьараш а. Наха дІадехача товарашцара чам иштта хувцалургхилара кийчъяланза хиннай промышленность. КІезига хоатташ дола товараш шортта хьадеш йода из, хІаьта дикагІдараш дуккхагІа хоаттараш — кІезига да. ТІаккха цунах фу хул аьлча, массе тайпара товараш хьадешие а продукце цхьадола тайпаш геттара дукха да, вожаш — тоьаш дац.

ЛоархІамаш сов харцахьа дарпа мара сеица кхетаде дезаш да бохкаш дика кога гІирс, къаьстта а берий бар, ца тоьилга? Порядок я кога гІирса тинай тархеш хІанза керттерча даькъе аькхи бухабеча кога гІирсах хьалъетта латташ хилар? ХІаьта сезоне эшаш бола кога гІирс эца хала да. Моттигаш кІезига кийслац хьадеш дукха хала а доацаш, хІера денна эггара чІоагІагІа эшаш а долаш дола юкъ-юкъера товараш тІкаша доацаш. Цо, белгтала аьлча, хьахьокх, рынка конъюнктура Іомаярси теркалъярен гІулакх санхувш леладелга Іалащде СССР яйтача промышленноста Министерства кулгалхой вІаштІехьдаьнна ца хилар, дукха лоархІаме производстваш эрганхаре йоанхо яь да хилар. Из Іоттар а мегаргъя бахача наха товараш арахецача машиностроене дуккхача доакъошта а, хІаьта иштта мах беча организацешта а. Духхьал торговли я дика йоапа продукци тина чу яра дукхьале оттае, массана а масса долча хІаманна а эцарей хьашта принципиально хьаллоеттаде дезар.

ДІадаха шу чакхдовлаш Политбюрос решени яьр халкъа эша товараш арахецаа производствой гІулакхаш дара сферей дегІайоалаяра Комплексни программа кийчъяра хьанъехье. Вай партийни никъ укхаза геттара дика бовзаш ба — товараш хьадеш бахача наха гІулакхаш дикик дола дерригга доакъонга звеньяшка сихагІа дегІаккхувлийта Іалашдар. Цу гІулакха уж ихы тІа а технически кийчдаьа а, бийдала ресурсашцен материалашцен Іалашдаьза а, бахача наха хьадеш дола товараш дикагІа хилийтарпа бола болхлой безам совбаккханза а баргбац. Комплексни программа кийчъеча кулгалдераш тІахьожам лоаттабараш йолча КПСС ЦК Политбюро комиссеца керте латтача новкъоста Г. А. Алиева хоам баьб, программа оттаяра беш бола болх чакхбоалаш а лагт, хІаьта из укх гаргтарча хана Политбюро хьажийта хьачувургйолаш а я, аьнна.

Цхьабакъда, хІанзе а деиз товараш арахецарая бахача наха гІулйнаш даран тІаерзае еза еррига министерстваш, предприятеш, объединеней, цхьаьнха а юкъера ца йоалийташ. Цу дешашта эггара керттера уйла тІаяхийта, моттигерча органашта еннача шеррача таронехи бокъонехи пайда эца, ресурсашта дас сална доал де, ца тоьача товарашца рынок сихагІа хьалйиза еза.

Новкъостий! МоллагІча доккхача гІулакха толем балга духхьал экономикана деча партийни кулгала боарам дІахо лакхбарах, наха юкъе бу партийно-политически бола ма могта чІоагІбарах тийша да. Цудухьа укхаза Іалаьмате лоархІаме я кулгалдара стиль, тахан дІадехарашка хьежжа из хулга.

ХІара регнова, хІара предприяте экономинерча гІулакхий хьала хаддаиза анализ елга Іалашданза, сагота хьалхашна эгга декхараш найсагІа къоастадара вайкъаш квалифицированно леханза йоагІача тайпара кадраш хьахаржанза, йовкхошпа хьалххенза, царгара гІулакх дирагІа хьадеханза даргдац. Партийни комитетий, советски боахамаи органий дерригга гІулакхаш, ерригга организационни пропагандистски мероприятеш шоай кхаинахьен норга болаши хулга саготагІа дола закон а хинна дІаотта деза.

Дуккхача хьале из тайпа никъ болаш да Украина, Белоруссе, Литва, Грузе Компартей ЦК-ай, Московски горкома, Ленинградски, Калужски, Челябински, Ульяновски парте дуккхача кхыча обкомий гІулакхаш. Цудухьа бокъонца хила ма доагІара дола хІама да укхаза планаш тешнаме кхоачашъеагІа, производства интенсификаци еча тоъал толамаш доахилга.

Кхыча бессе, партийни комитеташа болх вІаштІехь баккхара даькъера шоай лоархІам безза хьа ма хьокхача моттигашка вельялийта производство дегІайоалаяра, бахача наха эшараши цар хьешташи кхоачашдара дешаш къоастадера цар ю воздействи. Из хьажекхар, белгтала аьлча, ЦК секретариате парте Калинински обкома отчет юцаро. Цу тайпара кхоачамбоацараш, инерци, формализм, декларативность, минчахья уж вийсловйа, хоадамболлаш дІаяха еза.

Партийни комитетий декхараштех йоакхоналтен юкъе лоархІамегІара моттиг дІалаца еза пятилетка чакхйоалача шера план тешнаме кхоачашъяра къахьегама коллективаш сарпагІъяхаро. Вахаро хьахьекхад, вай юкъара проблемаши хІара предприяте, хІара участка, хІара къахьегамхочун декхараши вай наха дикагІа дІа ме доттийт, производственни кхоачаш лакхагІа хулаш хилар.

Юкхьанцарча партийни организацеех ког-гІортолга а еш, наьха къахьегама, творчески инициатива практически гІулакхашта тІаерзае еза. Безза пайда эца беза социалистически яхь савна болча боинхача ивзах. Къахьегама коллективашка из вІаштІехьъяккхарах, цуя лелам дІабоззийтарах тийша да дукха производствени толамаш.

Къайле мичай, юкъара хьокхамаш тІагІоллара вІаштІехьа а хеташ, дуккха предприятеш тІехьайнсар дукхазе а къайла лоаттадеш хилар. Ер да цо дика хьахьокхаш дола масел. ГІишлой материалий промышленноста Министерство бІарчча хьалйпача, цуп хьалха латтача коллективаша укх шера йис бетта продукци арахецарга дІабоза мах планаца ниІсбича 117 миллион сома лохбаьб. Цхьабакъда, цхьен хана хІара йиьлагІъяр хІана яц аьнна йолча предприяте дІадохийтачун планови боарем лахкбаьб. Из бахьан долаш министерство бІарчча хьалйпача кхоадьр шозза совгІа кІезигагІа хиннад.

Уйла дуккхагІа дІаяхийта еза вай «середнякаш» оалараштта а, план хала-балийца кхоачаш а еш, цхьабакъда, хьалхалаттараштта юкъе беха сиха боацараштта, хьнар тІадахийта ца лоерашта а. Укхаза ба вай кхоачам, зІамига а боацаш бола кхоачам. Цу тІа а теркалде деза, шоай болх тахан тоабе ца тІертарашта кхоана тІехьабусарий мугІараш хьалднна тарлуш хилар.

Планаш кхоачашъяр дукха лоаттабеча къовсаме, яхь дегІайоалаеча, хьалха латтача опыта пропаганда еча хьнар айдар логдоахаш хургда вай воай профсоюзаша, комсомоло. Болхлой инициатива дегІаккхувла, встречни планаш тІаийяре гІо де. ХІара къахьегама коллективе овсарегІа болх бара дикагІдола хьалаш вІаштІехьдаха дезаш я уж.

Шин бизача боараме хьаотта беза коммунистий авангардин лоархІам. Деш дола къамаьл эггара хьалха парте хІара члено хьаьнала къахьегарца инициативей творчествой хиларца, дика вІаштІехьваьннеи дисциплина йоаши хиларца масал тойта деза шайгара. Цхьабакъда, из цхьа хІама хІанзта да. Тахан партийноста лоархІамегІара критери коммуниста беча балхаген цун овмаланнеи хьежна хила ца Іеш, кхоачамбоацарашца цо хоадам боллаш, хьинаре къовсам лоаттабарга, дерригача гІулакхий хьал тоаделга, цо вІаштІехьдаккхарга хьежна а я.

Хоадам боллашагІа долча лостамашта тІадерзаде деза массови информаце средствай низеш. Новаторашта дІададаьраш хьаллаца, декхараш кхоачашделга мелхургбоацача тІахьожама кІаллаца, оперативни информаци, оарц дехаш бола хоам, конструктивни критика аьнна мел долча хІамаех, турпалча къахьегама нахах къаьста дувцарца кхетаме цхьана тардар — из да хІана эшар.

Къамаьл чакхдолаш, дІакхайкаде мугъаба сона, 1985 шерара план коммунистийна, къахьегамхоша хьадда чакхдаха дезача гІулакхий программа санна тІаэпаргйоалгахи из толаме кхоачашъергйоалгахи са дог тайша хилар. Мел эша тароташ я вай пятилетка якхха ма йоагІара чакхъяккхара, къахьегаме доккхий толамаш а даьха ленински парте XXVII съезда накъадахара.

«Союзавтоматстрой» НПО Грозненски опытно-экспериментальни завода радиоаппаратура монтажница, коммунистически къахьегама ударница Билалова Розас хІанзлехьа ихе шера план кхоачашъяьй. Шин тамагІа а долаш продукци хьае бокъо яьнхарех я из. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо шин норма 130 — 140 процент кхоачаш ца еш.

Хьинаре къахьегарал совгІа ше коммунист хилар хетарра доккха даькъа лоац Розас кийчарча балха юкъе а. Завода партбюро члена декхараш дакъа цІенен дикаяя кхоачашдеш хиларца белгалъяьннай из предприяте коллективе. Октябрьски райсовета халкъа депутат я из. Хашмархоша дукха тІакхуть цунна къоастаде деъаш дола дешаш. Цхьабакъда, ше балхара аьлча дукха ха йоаю Розас царга хьожаш, шин низ кхоачаш дола новкъостал ду. Иштта йолча цун чІоагІа сийду хархархоша а.

Иштта дика производственница лоархІаш а общественни балха тІа хьинаре дакъа лоацаш а я коммунист, радиоаппаратура монтажница, къахьегама ветеран Вернигор Нелли Михайловна а. ХІара шера ше лелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха цІи чІоагІъеш хьайоагІа из. Заводерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца пятилетка кхоачашъярах рапорт деннад цо. Иштта балха тІа башха-дика толамаш доахаш хиларах укх тІехьарча кхаь пятилетках вІаштта кхозза «пятилетка ударник» яха сийлен цІи еннай цунна. Нелле кхьакха тІа лараш я «Социалистически яхьа котьальнар» яха массехк сийлен Знак а.

Заводе эггара дикагІа лоархІаш йола кагирхой хьехамча а я Нелли Михайловна. Шин професса балха къайленаш камаьрша дІа а йовзийташ цо хьалххеба говзанчаш итташ ба.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) хьаш йолча продукцега хьожаш ба Р. Билалова Н. Вернигори.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКАЧА НАХАХ

ХЬИНАРЦА ЯЬККХА УРХЕ

Берашха кхийна воІ йолча хана шин къахьегама никъ дІаболабир Грозненски кога гІирс беча фабрика обувщица Аслаханова Амината. Укх шера 20 шу совгІа ха я цу профессех из къахьегаш йола. Из йоккха балха стаж я.

Цхьабакъда, керттерлар из лархІац Амината, цо доккхал деш лар да ше каралаьца къахьегама никъ цІена дІабахьа шин низ кхачар. Производствах дог лазаш а цун йиззa йола да ше лоархІаш а я Аминат. Иштта из хиларах дола дукха масалаш доаладе йиш я.

...Бетта тІехьара ди дар. КІезиг-дукха продукци арахеца низ ца кхачарах, цеха коллективана паччахьалкхен декхар тІадусаш хиларах болхлошна хоам бар мастера Озиева Лариса Косумовнас.

— Предприятерча кхыча цехашта юкъе а вайна эхьдаш хулаш доле из гІулакх кийсдалийта йиш яц вай, — аьнна, йист хилар обувщица Аминат Абдулвадудовна — Дикка хьанар а доаккхаш цхьан-шин сахьата вай болх бича кийслургдолаш хІама а дац из,—аьлар цо дІахо. Цхьан юкъа сатем эттар укхаза. ТІаккха цхьацца воалаш юстера а воалаш шо-шоаш болх беча моттигашкахьа дІаюха бекъабелар обувщицаш. Шоай ихаи хьинари кхо ца деш къахьийтача цар бетта йоагІачул а дуккхагІа хилийтар шоаш арахийца продукци. Аминат инициатор а йолаш, из санна цо чакхдаьха дика гІулакхаш дуккха да.

Цехера цхьа болало яр ханнахьа балха хьайоагІаш а смена чакхдьачча мара балхара цІа ца йодаш а. ВІорччача сменах шин-кхаь сахьата мара болх бацар цо, аьнн, дувц Амината. Ше болх ца берал совгІа укхаза шийна уллув къахьегаш барий болх боабора дІатІа-хьатІа йодаш къамаьл а деш. Цу тІа гІолла шийна замечани йича раьза хилацар из, ше къахьегама дисциплина телхаеш ярг лархІацар цо. Фабрика халкъа тІахьожама керттерча группа члена Аминат Абдулвадудовнас лехарах из гІулакх дувца оттадир цеха болхлой юкъара собрание. Балха ханнахьа хьеча е цІаяхача сагота йоалаш лелача болхлочо карахьаца никъ дІахо лоаргбоацилга дІахайтар коларкино. ЦІенхаштта бехи бир цунна. Кхы гІалат ца далийта дош делар цо. ХІана цехе меттел ерригача фабрике а дикагІйола болхло лоархІаш я из. Цудухьа цІи яьнхаьц ер цун.

— МоллагІа шийна тІадилла декхар цІена кхоачашдеш, коллективе сий ламталоаттадара шин низ кхачар деш, даим новкъостаьшта хьокхам телаш хьинаре къахьегара тахье хьалха латташи хьайоагІарех я тхо Аминат, — йоах цеха начальника Торшхоева Роза Султановнас. Из доккха тешам да.

Иштта коллективе сий долаш а хинна дІаоттара хала урхе яккха йийзай цуя. Ше бархІ класс чакх ма яьккхинехьа обувщица говзал Іомае ученица йолаш болх бе йолаш из. Шин хьехамча хиннача прессовщица Антонова Александра цхьа шийга хьаальинар е хьахьийхар шолагІа хьалхадаикха ца дезаш хьаацар йою. Цудухьа цхьа бутт боаллашехьа ма хетта дика балхах кхийтта къахьега йолелар Аминат. Хьалхарча беттанна шьрра болх дІа ца бодаш моттигаш кийслора цуя. Яхье хьалхалаттарашта тІехьайхе ниъ кхачацар. Из ла мегацар къонача обувщицана. Каст-каста дагаюелар из шоай балхах тІехдика кхеташ болча болхлошца, кІоаргагІа йовзар наравьаца говзал. Иштта болх беш цхьа-йх бутт балалехьа хаддаиза яхье хьалха а латташ болх бе йолелар из, кхыметтел шин хьехамчаца а къувси йолаелар балха тІа.

КарагІйаьначоъ кхоачамбаь сатийна Іеш оамал йоацача Амината дукха юкъ ялехьа караерзайир массехк балха говзал. ХІанз укх сахьате цхьаккха процесс яц фабрике цунна толаме чакхъяккха ца хоаш. Цудухьа цун вІаштІехьлоал хІара сменагІа нормаш 150—160 процент кхоачашъе. Овсаре къахьегарал совгІа, ше хьаеча продукцега юкъе цхьаккха тайпа брак кийсъалийтац цо. ХІанз Аминат къахьегаш я цхьайтталагІча пятилетка тІехьарча беттай чотагІа.

Башха-дика производственница хиппа Іац А. Аслаханова. Цо хьинаре дакъа доац кхьерча балха тІа. Шийна тІадехна декхараш цІена кхоачаш а деш, дуккхача шерашна хинай из фабрика профкома член йолаш. ХІанз цо кхоачашду фабрика халкъа тІахьожама керттерча группа члена декхараш а. Укхаза эггара дикагІйола нагирхой хьехамча лоархІаш я из. Амината дуккхача шерашка ше Іоаль опыт дог раьза долаш дІа а йовзийташ, хьалххебаь говзанчаш итташ ба. Укх тІехьарча хана цо кийчъаь обувщик ва Тазабиев Асланбек. Хьехамча цунах доккхал а деш дика къахьеташ ва из. Каст-каста Амината шоаш кийчъаь продукци хьахьокхаш хул кьона обувщицнаш, цхьачар кога гІирс хьабара технологе толхаь моттигаш кийслу. Даьнца гІалат дІадаккхара йоаш дола новкъостал а даь, дІахо йодача хана из санна дола кхоачамбоацар балха тІа ца кийсдалийтара дола наьгаш хьех цо царна.

Фабрика а цеха кулгалхой а сарцагІа бахе кийсденна кхоачамбоацараш дІадоакхийт, цу гІулакха бехне бараш бехкитоххаме оазйт. Цудухьа коллективе шийн болаш я Аминат. Цунга хьежжа массане лоархІаш а я.

ХІара къахьегама коллективе болаш ба яхье сийг летабеш бола опытни болхлой. Уж ба коллектива болх тоабара беррига болхлой сарцагІ боахараш. Иштачарех ба Амината новкъостий обувщицаш Булгакова Фаина, Худайнатова Мусл, Байракова Аймани, Гаджиева Ася, кхы дуккха бараш а. Уж каст-каста кагирхошца вІашагІа а беттаьуш, шоай опыт дІайовзийташ хул къонача обувщицашта.

ХІара шера коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи чІоагІъеш хьайоагІа Аминат. Укх тІехьарча кхаь пятилетка ударник яха цІи еннай цунна. Цун наькъа тІа лепаш я «Социалистически яхьа котьалнар» яха массехк сийлен Знак Ленински юбилейни медали. Амината тийна кхыдола совгІаташ итташ да. Духхьал шийна карагІдийнача къахьегама толамех тийнаргаш лархІац цо царех, цу коталонашна ше кхачийтар а урхе яьккхийтар а коллектива лерхІаш я из.

Б. КОСТОЕВ.

Хьайбаш леладерашта бехктокхаме ха

ДОАКЪАРИЙ КХОАЧАМ БАЛЕ А...

Хьайбаш лелалерий балха эггара бехктокхамегІа лоархІаш я Іай чусоцадаь уж кхоабе ха. Дика долаш, йІайхача латташ дика хьайбаш Іакгара дахарах тийша хул дуккхача даькъе бІарччача шера уж леладарах хьабоала пайда.

МагІалбикерче «Луч» совхозе укх Іай кхоабаш 280 совгІа бежан да, царна юкъе 120 етт а болаш, 2800 совгІа устагІа ба, 650 гаргта вІемига а йокха я хьекхарч я.

Хьинаре къахьийгад совхоза царна Іай кхабара бизза кхоачам беш тайп-тайпара доакъараш Іалашдеш Чантиев Хьасана кулгалдеча механизаторий отряда болхлоша. Укх шера планах лаьрхІа хинарea дукхагІа гІожа а моша а доакъараш кийчдаьд цар.

ХІанналца цхьанна шера вІаштІехьдалацар совхоза планах лаьрхІа йол яннхе. Укх шера 740 тонн йол кийчъяьй, плана совгІа 40 тонн а йолаш. ХІаьта из цхьоалагІен шоллагІен категори йолаш дика а я. Ханнахьа йоакхо яьй Іай доахани мах латтача моттигашка хьитІаза ма дІаоттаяра гІулакха.

3200 тонн хьажкІай силос дІаеллай, план 2600 тонн йолча. Цул совгІа фува хьажкІаш чуэцача хана 200 тонн аьта гІадамаш кийчдаьд. 1100 тонн ма болча алатий ча вІашкатехал, цох 250 тонн планал совгІа а йолаш.

— Иштта дика доакъарий кхоачам бе тха вІаштІехьдаьннад, — дувц совхоза керттерча агронома Банов Ахьмада. — шеъадале, доакъараш Іалашдара ше къаьстта механизированни отряд вІашагІйоаллари, шоллагІа дала, доакъараш Іалашдерашта юкъе социалистически яхь лелаярей дикагІа болх бераш морально а материально а белгалбахарен хьалаш оттадар бахьан долаш.

Укхаза оаха лоархІаме найцад эггара хьалха болх цІенеи дикеи белга. ТІаккха балха нормаш тІехкхоачашьелга. Масала, болх дика а беш дийнахьа цхьа-кхи норма дьаьхача кхо сомий шин норма кхоачашъяьчоа пхи сомий долаш ахчан совгІаташ тийнад болхлошта хІара дийнахьа. Цул совгІа кийчъяь вІашкатехал йол цхьоалагІен шоллагІен категори йолаш дала халча 40 процент лакхдаьд болхлошта луш дола алапи.

Доакъараш кийчдеча дакъа лоацаш волча хІара болхлочоа хьалххехьа сезонни норма къоастаяьй. Кийчдаь доакъар дика а долаш, из норма кхоачашъяьчоа мах боацаш кхо ценунер алати шин тонн йоли хургйолаш оттадаьд.

Йоа кийчъеча, ча вІашкатохача хьанар кхо ца деш овсаре къахьийгад тракторист Крошин Анатоле, Гадиев Салмана, Гандалоев Мусас, Султыгов Мохьмада, аргІаш даш хиннача Усов Василе, кхыбараша. Уж ба укх шера совхоза доахаинея женен шортта кхоачам беш гІона доакъараш Іалашдаьша.

— Іай доахан кхабара эшачун цхьа оагІув мара яц доакъарий кхоачам вІаштІехьбаккхар, — дувц гІулакхах дог лазаш совхоза вонкхагІйолча зоотехника Ярыжев Іийсас, — кІезигагІа лоархІам болаш яц цун шоллагІа оагІув — Іай хьайбаш латта йІайха моттигаш хилар. Из оагІув эсала я тха совхозе. Доахан латта моттигаш къаьна, тиша, таханарча декхарашна хьежжа доахан кхоабарий болх дІаоттабе а дІабахьа а низкьала долаш я.

ХІаьта а, цхьа бехьал тхов-кІийле хургйолаш укх Іай доахан дІанийсде вІашгІехьдаьннад тха.

Бакъда, дІахо йодача хана доахан латта керда моттигаш хьалъяра йоакхо е еза совхоза кулгалхоша. КхоалагІа шу да хІанзара механизаци а йолаш дола керда кхийш хьаллергда яхаш дувца. Цу гІулакха эша проект а смета а йолаш я. ХІаьта таханалца хьадаь цхьаккха хІама дац. Совхоза хьайбаш леладерашта чІоагІа эшаш йола уж гІишлош хьалъе езар «Чеченингушвино» объединение МагІалбикера ПМК-4 я. Из болх дІаболабе тугаш бац гІишлонхой.

Іай лертІа доахан кхабара цІенхаштта новкъарле еш да цхьакха цхьа хІама а. Из да совхозе доакъараш кийчду пех ца хилар. Шоаш долча тайпара дІател ферме доахана доакъар, дикагІа хьекхаргдолаш кийчде йиш йоацаш.

Цу дерригие лоархІам бича, тоьаргдолаш дика дІадоладаьд тха совхозе Іай хьайбаш кхоабилга. Дукха лохдалийтадац мапа а. Совхозе укх хана хинначул цхьан ехаззен дукхагІа я тІанз ферме хІара кхоабача Іаттагара йоакхха шура.

Шоаш лаьрхІар кхоачашде мел эша таронаш царга йолаш а я.

А. ХАРСИЕВ.

Укх сурта тІара кагий нах Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза болхлой ба. Шиъ-кхоъ професси карайераль ва царех хІаравар. Балха сагота хана тракториш тІа а бетІаш латта оахаш е доакъар хьатІаккхухьаш хул. Ма бола алати хьажкІаша чуэцача денош «Нива»ш «Херсонец-200» яхеи комбайнаш тІа къахьегаш ба. Безача хана шоферш а ба уж, моллагІа шоашта тІадилла гІулакх сиха дикка чакхдаккха кийча болаш бола кагий нах: (аьрдехьара аьттехьа) Зурабов Махьмад, Арсамаков Ахьмад, Полонков Муса, Колзоев Микаила.

Укх шера массехк ваар гектара тІа ца бола хьат, хьажкІаш, доакъара культураш, шекара свеклаш, коартолаш хьалхебьй совхоза механизаторша. Цига хьинар ца кхолеш къахьийгарех цІаІаш уж кагий нах ба.

Мехка Кхачан программа дІахьоча доккха дакъа юкъехкуэ совхоза къона механизаторша.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА БІУХОЙ

НАЬХА ДЕГАШКА ЛАР ЮСАРГЙОЛАШ

Политически сердалон системе дІадоладеннад керда дешара шу. Партийни организацей, пропагандистий керттерча теркама юкъмоттиге латт тахан занятей чулоацам кІоаргбарей дІахо эргабаккхарей, хІаьта иштта дешара процессе тоаяра наькъаш лахара дешаш. Из дика кхетаду пропагандистана е ладувгІархоша а.

ТІаьо шу гарга ха я семинарски группа пропагандист со йола. Цу юкъа ас а са ладувгІархоша а Іомаьй тайп-тайпара проблемаш тахкара а цар чулоацам Іомабара а практически опыт. ТІехьарча шерашка къаьстта дуккхагІа терко е даьннад тхо проблемни дешаш Іомадара методана пресени карачерзаяра.

ДІАДАХАЧА дешара шера тха семинарски группо Іомаьяр «Інламан атема овлаш» яха тема. Из Іомаеча юкъа дукха проблемни ситуацеши хаттараш къестале а тахна а дийзар тха. Хьэццаргъа вай «Социалистически вахара хьисап» яхача дешах йола проблема а. Дешара процесс эргалккхара дукха тароеш гучаьхар оаха из Іомаеш. Массехк масал доаладе безам ба са цу хьакъехьа.

«Кулгашца болх бечи хьакъален къахьегама наьха, городерен юртарен вахара хьалаш вІаши тІардар» яха тема оаха Іомаеча хана массехк хаттар оттадир аз сай ладувгІархошта хьалхашка: «городен юртен балача наьха материальни культурно-бытовойи хьалаш цхьатарра хилийтара болча лостамгахьа вай даьннад яхе, ца да городен юртен бахача наьха материальни культурно-бытовой хьалаш бе-бе хиларех йола белгалонаш хІана а йолаш хиларах дола тешал. ХІаьта иштта къасташ я уж белгалонаш? Республика вахарца, шоай коллективерча масалашца тахна хьажал цо из проблема».

ЛадувгІархоша доаладеча масалаш хьахьекхар цар къаьстта шоай терко культурно-бытовой хьалаш городен юртен бе-бе долча дена мара тІаоза ца хилар, хІаьта материальни оагІо вІалла терхал а яцар. ТІаккха керда хаттар дир аз: «материальни хьалаш дикагІа долаш мала вах — городера вар е юртара барап?». Атта да аьнна хетадала тарлу из хаттар, бакъда, ладувгІархой къаьстта терко тІаозаш-м хилар из доаш. ДуккхагІбараштта хетачох, дикагІа бах юртара бараш (къаьстта вай республике). «хІаьта из иштта дале хІанзарча пятилетке вылтоенний алапи 20 — 22 процент лакхде хІана лаьрхІад болхлойн гІуллакхерча наьхен алапи 13 — 16 процент мара лакх ца деча?» — аьнна, хаттар оттадир аз сай группа ладувгІархошка хьалхашка.

Иштта цхьан дешаца шоллагІдар а дувзаш, вІаши уж доагІача тайпара тар а деш, занятеш чакхъяхаро айду ладувгІархой хьинар, керттерча дешашта цар терко тІаозийт, дувцача дешай маІан, цар чулоацам кІоаргагІа бовзара уйла яйт. ХІаьта иштта вІаштІехьъяьккхача занятешна боккха пайда лу оттаяь проблема кІоаргагІа яшхара а.

Дукха я пропагандиста а ладувгІархоша а къоастае ловш йола занятей темаш. Семинараш чакхйоахача хана цу занятешка каст-каста гучаяьл проблемни ситуаце пии къоастаде деза дешаш. Укхаза, сога хьаьттача, хила тарлу импровизаци а. Иштта, масала, интернационализм патриотизм вІашитаръяр — социалистически вахара хьисапа белгало» яхача темах йола заняти айса кийчъеча хана хьархІа цу дешах дола хаттараш кийчдаьдацар аз, цудухьа дискуссе элементаш а йолаш, хьинаре дакъа лаьцар ладувгІархоша уж дешаш дувцача хана.

Занятеш чакхъяхара методаши приемаши тайп-тайпара я. Пропагандиста дика ха еза уж. Тхоай хиннача цхьан занятех ала безам ба са. «Социалистически общества вахара хьисапи духовни культуреи» яхача темах йола заняти Советски Союза Гимн лакхарца дІайолайир оаха. ТоржественнегІа, чулоацам кІоаргагІа болаш хилар из. МоллагІча мероприятена юкъейоалае йиш йола цхьан кІоарга чулоацам бола произведени я Советски Союза Гимн, бакъда, цу заняте духхьал эмоциональни фонд а йоацаш, из хилар вай паччахьалкхен символ а, хІаьта музыкально-поэтически произведени из хиларах тарра, вай духовни культуре лоархІамегІа йола цхьа элемент а. Цу заняте ларде дийлар оаха иштта дискусси яр а. ХІаране шийна хетачох дувцаргдолаш хала а чоалхане а доаца хаттараш ладувгІархошта теларца дІайолайир аз из заняти: «фу культура яхар?», «духовни культура» яхача деша маІан иштта ду вай?», «цхьа маІан долаш дий «духовно вІахьий хилари» «духовни культурен» яха дешаш?»...

КІЕЗИГ-дукха цу дешаех дийцачул тІехьагІа чоалханегІа дола цхьа хаттар оттадир аз сай ладувгІархошта хьалхашка: «вай паччахьалкхе хьахулачен дегІаухачен тайп-тайпарча хахашна ше-шин къаьстта маІан долаш хиннай культура. Иштта СССР-е социализм хьалъяра оттальча ленински плана тІа белгалдаьккха хиннад лоархІаме дола кхо декхар: индустриализаци, коллективизаци, культурни революци. КПСС XXII съезде тІайийцача программа тІа белгалдаьккхад духовно вІаьхий, физически уахцІена дог-уйла цІена йолаш, массе тайпара сакхетам лакха болаш вола саг хьалхеве веза аьнна, хІаьта иштта тахан а дувц вай хІанзарча хана сага комплексни кхетам бала белаш хиларах, е вешта аьлча, вай дувц идейно-политически, къахьегама, правственни кхетам балара гІулакх цхьан ларда тІа дакха деш хиларах. ВІашкатардел оаш хІанз «духовно вІаьхий, нравственно цІена, физически уахцІена» яхеи «идейно-политически, къахьегамен нравственни кхетам балара гІулакх» яхеи дешаш. Духовни культура лоархІам лаьгІбар-м дац аз?»

Из хаттар атточарех доацилга а хоаш сай ладувгІархошта аз дийцар культура проблемаех дешна деззача кердача литературах, «Политсамообразование» яхача журнала тІа кепатеха «Культура идеологически социальни эффективность» яхаш йорта а болаш, СССР культура министра П. Н. Демичева язъяь статья, кхыйола материалаш. Цу дерригие а дика гІо дир ладувгІархошта шоашта хьалхашка оттадаьча хаттара дІазам кІоарга чулоацам болаши жоп дала, дерригa а цун маІан дашха.

Атта дац пропагандист хила. Из кхетадеш а да. Цудухьа дукха хоаш, цхьаца тарлуш цар хьашташ доацаш, эцачоа шийгара доагІаш дола новкъостал де кийча волаш, шин ладувгІархошка моллагІча дешах дувца могаргдолаш хила веза пропагандист. Из дика кхетаду аз.

Айса беча балхах лаьца массехк масал мара доаладаьдац аз, хІаьта пропагандистски практика-м са йоккха ма йий. Укх шера керда тема я оаха Іомаеш — «Советски паччахьалкхен аракъьара политика» яхаш. Кердадар дІадоладер масса хана а хиннад сакъердамеи дог тохадолийташ. Гулъеш ва со наьха теркам тІаозаргбола материал, факташ, сведенеш, лоамаш. Дувцачун чулоацам дикагІа бовза гІерташ, цох дикагІа кхета гІерташ деш аз газеташ «Правда», «Литературная газета», «За рубежом», кхыдараш. Керда тема дикагІа сайна а йовзар духьа хьежад со «Европейски истори» яхача фильмага. А. Кривцова, И. Струна публицистики, Ю. Бондарева, С. Дангулова, Ю. Семенова, кхычар книжкаш деш. Цар сона гІо ду занятеш дикагІа, сакъердамегІа чакхъяха.

Т. БОГАТЫРЕВ,
республикански культпросветучилища хьехархо.

19 НОЯБРЕ—РАКЕТНИ БIУНИ АРТИЛЛЕРЕИ ДИ

ЦIечабайракха Прикарпатски тIема округ. ТIема а политически а кийчо еча Iалаьмате дица толамаш а даьха нахъабоагIа шоай цIейна тIемахой ракетчикаш. Сийдахь-йоккхача Котолом 40 шу дизара баха ма боагIара духьала баха гIерташ, шоай классашка, тренажерашка, полигонашка хIара дийнахьа хулача занятешка, тIагIертта эргайоахаш тоаю цар шоай тIема говзал. ТIеххьара тактически занятеш хиначу хана «тIеxдяна» нхоачаддар ракетчикаша шоаш хьалкашка оттадаь хиина декхар.

СУРТА ТIА: ракетни расчета командира декхар оттаду. Аьрдехьара аьттехьа — сержант П. Мальцев, ридовой Н. Тохтаназаров, ефрейтор Х. Усманов, ридовой Ю. Вдовин, сержант А. Морокин.

В. ПЕСЛЯКА сурт.
ТАСС фотохроника.

АГРЕССИВНИ НИЗАШ ЮХАКЪУВЛАРА ТЕШАМЕ ГЕРЗ

Шоай традиционни цIей—ракетни бIуни артиллереи Ди белгалдоаккх советски халкъо шун Геразашцарча Низашеи. Укх шера Iалаьмате чоалханача дунеи халкъашта юкъерча хьалахша белгалдоакка яа.

Историе урокаш йоллаше а, США хIанзарча администраце керда «крестови поход» хьахьийнай общественно-политически система хургIоаш социализм дIаяккхар духьа. Вашингтона агрессивни авантюристически накъо маьха санна кхохкадалийтад дунеи халкъашта юкъера хьал, дунеи ракетно-ядерни тIом хилара реальни кхерам совбаьннаб. Цу хьалашка Советски Геразашцарча Низий чIоагIIали тIема кийчон, СССР-а, цун доттагIаштеи цхьоагIонхоштеи духьалара моллагIа агресси юхатохара кийчо лакхъяра хадданза йоахо лиза яааш КПСС ЦК-ан Советски правительствои.

Ший оборони низа чIоагIбара Советски паччахьалкхено даха а доагIаш законагIеи чаккдоахаш дола гIулакхаш «советски тIема кхерама» хьакъехьара мурьенна миф бакъйолаш санна хетийта гIерт Малхбузехьа. Къаьмера оапаш кердабоахача хана теркалде хала дац, бакъдар аьлча, машара гIулакхa кхераме дола Вашингтона ший тийша балхаш къайлладахьа гIерташ хилар.

Адамлекна хоаш да, агрессии тIемаши социализмана дег тIара говма долга. Советски Геразашцарча Низаша цIаккха а цхьаннена а кхерам тIатийсабац, цIаккха а хьалхагIа герз айдадац кхыча паччахьалкхенаштеи халкъаштеи духьала.

Исторически бакъдар сецах латт аьлча, из латт, Советски Геразашцарча Низий, тIема потенциал эргайоахаш тоаяра чакхйоахa ерригa мероприятеш шоай маIанга диллача империализма оагIонгахьара латтача тIема кхерама жоп дала чакхдаханза ца доалаш чакхдаьккчакхдоахаши дола гIулакхаш хиларах.

Ишта хинадтIом чакхбаьнначул тIехьагIа дIадахача хьалхарча итташ шерашка. Вашингтона ядерни шантажа политикана жоп далара Дахье, социализмана нагIдаьннараш тешшаме лорадара ший ракетно-ядерни герз хьаданза а цу тайппара дунеи тIара тIема-стратегически низий боарам юха нийсбанза а ца йоалача Советски Союз кхаьчача хана.

Ишта латт гIулакхаш тахан а, президента Рейгана администраци из боарам кагбе, СССР-а гарга тIема совле яккха, ший лоIам кхыча паччахьалкхенаштеи халкъаштеи качбеххара таро САШ-на Iалашъе дага хилар гучахьа хьаккхкедеш латтача хана.

Боарам боацаш сихдаь герзаш хьадеш йоаллар духьал Вашингтон я. США-с тIема гIулакхашка дIадохийтар укх гергарча пхе шера астрономически цифрага — 1,8 триллион гергачи долларга кхача дезаш да. Алхха 1985 шера американски конгрессо дукха хIама ца эшаш 300 миллиард доллара чIоагIъяьй Пентагона бюджет. Цу хала деш дола хьамаьл герзо тIема техникей алхха дебадара хьакъехьа а доахаш, дикадга диллача керда, кхы а дукха бонехагIа низ болаш йола нах бобу средстваш хьаяра хьакъехьа да. Пентагонерча стратегаша лерхIачох, цар йиш хулийтаргья Советски Союза, Варшавски Договора межкаштта юххьанцара, «разоружающи» оалаш йола хIама тоха а ракетно-ядерни тIом тIа котало яккха а.

Духхьал Вашингтон я Лаьттанга гонахьара космически аренах тIема гIулакхашта пайда эцара кийчо еш йоаллар.

Духхьал Вашингтон я Советски Союзеи цун цхьоагIонхойи наIарга юкъерча гаьналга кхувса, 8 — 10 минута СССР территоре тIарча объекташка кхача низ болаш йола керда американски ракеташ уттаеш йоаллар. Цу кхерамеча авантюра керттера маIан сенах латт аьлча, из латт, эффективни юха хIама тохара таронах Советски Союз яккха гIертарах, Европе а дерригача дунеи тIа а низий соотношени шоашкахьа сопле хургIолаш хувца гIертарах.

Теркал ца деш дита йиш яц: ядерни средстваш йолча совленоц цунна дIатIакхийттача дунеина доал де гIертача американски империализма агрессивни реакционни низий къизача лоIамон дукха а дукхагIа совбоаккхаргбар ядерни тIема кхерам. Цу тIемо ше, нагахьа санна из бокъонца болабенна баьннaчул тIехьагIа, дерригa дуне юкъе ца оаш дутаргдацар, цхьаккха а юкъера ца йоалийташ ерригача паччахьалкхений вахара IатIъаргбар из.

Цудухьа да хIанз а тIема-стратегически боарам кега ца байта лаьрхIа юхадухьалара гIулакхаш чакхдаханза ца йоалаш Советски Союз хилар. Цу гIулакха ГДР-ан ЧССР-ак правительстваша дага а даьнна цу мехкий территореш тIа дIа а оттаьь, тIема дежурстве латт этара гаьнагIа йолхаш йола оперативно-тактически ракеташ. Юхадухьалара гIулакхаш даьд юкъарчаа доацаш США территоре яьакъехьа а фордацарча Америка лаьттан доазонашта юхе ракетно-ядерни геро тIа а долаш кх кIалгIолла лела советски лодкаш алсамдахара накъаьа. Из гера шиъ характеристикашка — низага, нийса кхетаргe, гаьна дахарга, дIакхача йоакхача хивега диллача — Европерча американски ракеташа СССР-ан цун цхьоагIонхоштеи тIабахьача низа нийсса да. США-с леладеча гIулакхашка хьежа дIанийсъеш я ишта, геттара гаьна кхувса, тоъамаш дола советски ракеташ а.

Юхадухьала доахаргдола уж гIулакхаш бокъонца боарам оттабаь да. Цар боарамаш да а да, хург а да США-си НАТО-си леладеча гIулакхашка хьежжа.

ЧIоагIIа доархIаме гIулакх да. Империализма оагIонгахьара тIема кхерам тIехь-тIехьа бокхагIа хулаш хиларах шоай оборонни низа чIоагIбара тIаерааьь мероприятеш Советски Союзои социалистически содружества вокха мехкашеи машарех дунеи халкъашта юкъерча кхерамазлеи гIулакх чIоагIдар духьа дIахо а тIагIертташ принципиальни къовсам лоаттабарца органически цхьана таръеш хилар.

Советски Союзо ший де йиш йолаш мел дола хIама ду ядерни катастрофа кхерам адамлекна тIера дIалостабар духьа. Цо предложенеш еннай ядерни герз декхара хьакъехьа, из юкъедоаккхаргдоацаш вIашш дош далара хьакъехьа, из герз хьалхагIа юкъе ца дакхха шийна декхар тIанийсад.

Ядерни йоаца зонаш хьяра тIехьа, шоай доалахьа ядерни герз доацаш шоай территоре тIа из ца оттадайташ йолча паччахьалкхенашта духьала ядерни герз юкъе ца дакхара тIехьа латт Советски Союз массаза а. Советски Союз хоадамболлаш духьала я ерригача плаьетана бирса кхерам боаллаш йола милитаризаци космоса яра.

Хала ца хийтача далац СССР-а хьаддан конструктивни машара инициативаш хIанз укх сахьате США-и НАТО-и доал деча гIоараша тоража ца хилар. Цхьабакъда, Вашингтонеи НАТО мехкий кхыча столицашкеи тIом ца хидийтарги машар чIоагIбарги долха наькъаш лахара социалистически мехкий столицашкарчул дукхагIа йола варианташ юкъа кийча хила мег? Дунеи халкъашта юкъерча общественность из иштта хетадалийтар духьа гIоттаь я, геттара дика гуш ма дарра, Вашингтона «машара предложенеш» оаларашта гонахьара гIаре пропагандистски кампани а.

Бокъонца техначул тIехьагIа, бакъдар аьлча, гуш да, США уж ерригa «машара» предложенеш вIалла аьттехьа а машаре ца хилар, хIана аьлча, цар лерхIараш провокационни гIулакхаш да — дIахо сиддаь гераш хьадара Вашингтона кулгаш мукъа дитар, фуннагIа-моллагIа дахь а СССР оборонни низ бухбаккхар, Пентагона Iалаьмате йоккха тIема машин — агрессеи тIемеи машин — бIарчча йитар.

Уж — харц а шоллоаца вехьа а лоархIамаш: хIана аьлча, Вашингтона вIаштIехьдаргдац бокъонца йолча кхерамзлен лардий лард — оагIонийн цхьатарраpча бокъоний цхьатарраpча кхерамзлени принцип принципиально юхайоахаш долча, машар беза яхаш моттийта дунеча хабарашца цхьаккха а Iехаве. ХIана аьлча, миччa бесса гIерте а СССР цхьатара доацача хьал тIа оттае, цуннеи социалистически содружества дерригача мехкаштеи кхы тIа а кхерам тIатасса гIертилга массаза а юкъагIа дусаргда. Советски Союзеи цун цхьоагIонхойи да а да, хург а да шоай тахаареи кхоанареи ди тешшаме лорадара, моллагIча агрессора хIаллакеш хIама тохара хиланза дIарг мел доаца хIама.

«Массанена а дIахоевда, — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателе К. У. Черненкос, — цхьанна а тIема авантюраш езаш берий вай мелденнача тIакхача вIаштIехьдаргдоацилга, цхьаккха а потенциальни агрессор доглана йиш йолаш вац кIалхвеш шийна юхатохача хIамах ше кIалхарваргхилаpга».

Советски Геразашцарча Низий тIемахоша, цу даькъе ракетчикаша а артиллеристаша а, хадданза чIоагIбу бIуи тIема низи, эргайоахаш лакхъю тIема говзал, фе латт уж вай Дахьен машари кхерамзлеи, социализмана карагIдаьнараш лорадеш.

Укх шера 25 шу дузаш болча стратегически гIулакхашта лаьрхIача ракетни бIуи доалахьа я хIанзарча тIема гIулакхa эгаре чIоагIIагIа эшараша дIа ма дехкаов йола тIема техника. Из — шоко йоацаш дола бакъдар.

Цхьабакъда, шеко йоацаш да цхьаьккха бакъдар а: советски ракетаца цхьаннена а кхерам тIатуйсац. Советски тIемахой тешамеча бе болча пар дIахо а гIулакх дергда деттача гераца а ца деш, империализма агрессивни низаш юхакъувлapца, вартIато езаш долча халкъий машареи кхерамзлени йоахаюлургйоацаш йолча чIоагIIаленца.

Юрий ЯШИН,
инарал-полковник, стратегически гIулакхашта лаьрхIача Ракетни бIуи главнокомандующи хьалхара моттиглаьа.

АПН.

ФЕРМА ДА ВАЬЛЧА

КхоалагIа шу да зоотехника Хасиев Султана «Родина» совхоза шурий ферма кулгалду. Из хьатIаенача хана беха боахам бар из. Кхоачашъяцар план. Доахан, хьакхарч ворала йовра, доакъар лечкъадеш моттигаш яр ферме, ялх хьахо волхаше а. Дисциплина яцар. Саг тIехьависе балха хьавар вIалла чоте а лархIацар. ХIана аьлча, прогулаш йича а мегандаь. Балха тIа корта бохабу малар мелараш а хулар.

Эттаре хьалха дисциплина чIоагIъе йоалийр Хасиева.

Цох лаьца дир цо болхлошца эттара хьакхара къамаьл. Нийсбелар раьза боацараш а кхыметтел духьала бараш а.

Шоай болх безаш а дика бовзаш а болча нахаца дага а кувлаш, «болх беш» ба яха цIи мара йоацаш хинна хьахой дIабаьхар. Ферма дежурнеш бола нах хьожар доаханга, хьакхарчашка, доийкъарга. ДIадаьхар «хьахой» болча хана хиина доакъар, хурсиш, къона доахан лечкъадеш хилар.

Бокхбийлар аьлча, цхьан кхий чу дежурни хьахон сенна эшар. Дежурни доаханга хьажа, уж гIахьа долаш сахиларга дила а деккарийла вола саг ма ва. Из моpг дир дежурни слесарь, дежурни монтер яхарий хьаьехьа а. Кормоцехерча машинисташа дIанийцар цар беш хиина «болх» а.

Цу тайппара, бIаргI саг кIезигагIа хилар ферма коллектива. Оттаеш латтача къахьегама дисциплина раьза боацараш балхара мукъабовлийтар. Цар метта бокъонца бола болхлой хьаийцар.

Из дерригa дича а ма хеттара тоадела йиш йолаш дацар фермера гIулакх. Доакъар ферме хьатIакхухьача трактористаша шоашта дагадехача хана мара доакъар дахьацар. Цох гIулакх хилацар фермана. Цхьаза дукха доакъар хьатIа а вэе, цIагIа Iохошар трактористаш. ТIаккха из доалора доахана новгаш тIабийтте.

Ферме из болх беш хадданза цхьа трактористаш бецар. Хасиева совхоза дирекцева хьалхашка дош оттадир трактористаш ферма штатах хьатоха а массаза цIаш хила а беза, аьлла. Из могадир. Цул тIехьагIа дена кийса дIадахар гIулакх. Доакъар эшшача хана ший боарамагIа мара хьатIадахьацар. ТIаккха, цхьадале, доакъара кхом бе а, шоалагIа-дале, каннахьа доахан кхаба а йиш хилар.

Доахан арадоахаш бежнарг догIа дийлхача е лоа дилача бокха хотта баьле, доахан ца лелаеш яр. Цига асфальт билийтар. Тоададкхий чура хьаьш яй.

Болх беш я ферме цIе уголок. Цу чу салаIа я кхетам эца а хIамаш да. Хьалтеха йоал социалистически яхьа экран, Сийлен улг, дийнахьара распорядок, доакъа рацион, деша керди газеташ, юрта боахамах дола брошюраш да, хьала йоккха телевизор а.

Доярхаша лькхача шурий хIара дийнахьа итогаш ю, яхье хьалхалаттарий портреташ Сийлен улга тIа тох. Шура дукхагIеи кIезигагIеи йоахача доярках лаьца къамаьлаш хул.

Ферме беррига болх бригадин подрядагIа беш ба. ХIаране алапи эц, цо къахьегачи дакъа лацарга хьежжа.

Уж дерригa гIулакхаш дар бахьан долеш тоаевнай дисциплинеи порядкеи. Царга хьежжа лакхденнад доала толамаш а. ДIадахача шера шуреи духхи даккхара, хьайбаш тIанхетара задинеш тIеххоачашийр.

ХIаьта укх шера кхы а дикагIа ца яьнай ферма коллектива. Ийс бетта кхоачашийр дулх доххара план, хIаьта шура йоххара — октябрь бетта хьалдарча декаде.

Доаккхий толамаш даьхад хьайбаш дебадача а. Укх шера даьча Iаьсехи хурсехи цхьаьккха а тIерадаьннадац.

Керда декхараш тIаийца къахьег хIанз коллективо. Шу чаккдаьа юхейисача хана 50 тонн шурей 20 тонн дулхи доккха дерхI цо.

Бригадерча беррига наха болх дика бой а, цариа юкъе ба къьастта дикагIбараш а. Ишта я доярка Акиева Сайхьат. Дукха шераш да цо иштта болх бу. Укх шера хIара IаттагIара 3100 килограмм шура яьиха декхар тIанийцадир цо. Из дикий хьалхагIа кхоачашдьаьд. Шу чаккдала юхейисача хана хIара IаттагIара кхы а 500 килограмм шура йоаккхаргйолаш я Сайхьат.

Цул дукха тIехьайисац Оздоева Зоя а. Цо а дерхI ше тIанийцача декхарал совгIа хIара IаттагIара 400 килограмм шура яккха.

Свинаркашта юкъе къастта бокка тоаям баьнкхаб Ларина Анна Федоровнас. ПланагIа 500 хурси хьалхае йоагIача 800 хьалкхаьй цо. ХIаьта телятницас Цацаева Зайнапа цхьаккха а тIера ца доалийташ хьалкхеду шийгара Iаьсий, планагIа дийнахь-бус Iаьсана 400 грамм дулх тIакхетийта доагIача 750 грамм кхетийт.

Ше кхоабеча къовача доахана хIаранена хадаегIа дийнахь-бус 400 грамм кхетийта йоагIача 700 грамм тIакхетийт сиотника Тачаев Къьдара.

— Хьайбаш дика долаш Iа даккхара шортта долкъар да тхога, — йоах Хасиев Султана — йол, силос, концентраташ. Доала хIама вIаштIехьдаьннад тха аьлча, нийса хургдацар. ХIанз а ферме дика дукха ба кулгалца бу болх. Iай дIайта хий дац, зIамига да цIе уголов чуйола цIа, баракъаш хувца а кулг-юхь дила а къастта цIа яц. Ферма болхлой къахьегама хьалаш тоадара дош оттадаьд оаха дирекцена хьалхашка.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Дика хоамаш

МЕХКДАЬТТА ЛОХАШ

Дика къа а хьегаш, тIанйца социалистически декхараш хIара бетта тIеххоачашдеш хьабоагIа Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараш. ДIабахача итт бетта цар техад 28630 метр бурув, цунах планал совгIа техар 1430 метр а долаш. Заданел совгIа мел теха бурув къахьегама оасарле лакхъяра чотах техад. Ер шу чакхдалалехьа кхы а 5 эзар метр бурув тоха дош деннад лаьттан чекаш техкараша. Цу даькъе планал совгIа толаддар 325 метр а долаш. Бурув а теха йистеньидан пап барxI скважина, заданех якка езаш яр ворхI мара йоацача.

Кхоы бара а хьурмат дара а тIехьа чIоагIIа къовсам лоаттабу бурувдеттараша. Цу даькъе а дика ма йоалаш къахьег цар. Укх шера цар кхоаьй 210 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 1070 топп Iаьржа металл, дукха химически реагенташ, цемент, гIишлон материалаш, кхыяраш. Из бахьан долаш УБР коллективана хиина пайда эзараш сомаш ба.

Социалистически яхье хьалха а латташ итт бетта план эттара хьалха кхоачашьярех я буровой начальникаш Шаповалов Владимир, Сайко Георгий, Слесарев Виктор, Шевчук Владимир керте латтача бригадай коллективаш. ХIаьта буровой начальника, коммуниста Черемухин Николая, инженера Куприянов Анатоле кулгалдеча бригадаша а ханал дукха хьалха кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча диъ шера задани. ХIанзалехьа тIадоагIача шера чотах цар техад бIаьш метраш бурув. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо йоккха Котало яьккха 40 шу дузача цIейна.

ЛАЬРХIАЧУЛ СИХАГIА

«Старогрознефть» НГДУ прокатно - ремонтни цехерча Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Онежко Анатоле кулгаддеча, коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча вышкомонтажникий бригада коллективо цхьа бутт дIабахийтабац укх шера ше тIанийца декхараш дикка тIеххоачаш ца деш. Цо зош деннадар шера план 25 декабре кхоачашъе.

Духхьал дIабахача итт бетта цо ремонт яьй хьадан боцх ца беш лаьттача 23 скважина, уж хул планех лаьрхIачул ши скважина дукхагIа. Заданел совгIа кхоачашдаь ремонтни балхаш итт эзар сома жаьха да. Ер шу чакхдалалехьа бригадо ремонтникаша ворхI планал совгIа кхы а цхьан скважинана ремонт е.

«Советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа йоккха Котало яьккхача денна — 40 шьнареса «IараI» яхача деанагIа шерра яхь йоарханаьй вышкомонтажникаша. Цу яхье хадданза хьалха а латтaш, хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъеш ба ремонтникаш Астамиров Iаьла, Никулочкин Юрий, Даленко Александр, газоэлектросварщик Каспиров Махана, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО,
инженер.

Доазол дехьара

Итальянски коммунистически партена тIехьара нах тIагIа дукхагIа хулаш хилара дола тешал хилар дукха ха йоацаш хиначa ИКП центральни орган йолча «Унита» традиционни цIейх. ЦIаккха а ца хиначa бесса йоккхача цу фестивалах хилар — кхо миллион гарге саг вар цига дакъа лоацаш — ерригача прогрессивни Италие укх шерара эттара йоккхагIа йола форум.

СУРТА ТIА: итальянски коммунистий газета традиционни фестиваль хиначa хана дIалацаш а члени ......

В. СОФИНОВА сурт.
(ТАСС).

Халкъа Монголера хоамаш

«ЮХКИЙ» ЛОАМ ТIА СИЙНА ХЬУ

Тангада волча хьоашалгIа мел хиинар цецвоал дийхка гаьнаш сов дукха хиларах. Уж латт истола тIа, кораш тIа, цIен юкъе, из бахьан долаш, дийхка къунах хулар санна йола, хоза хьаш латт цIагIа.

МНР хьун боахама НИИ сектора заведующи волча Сандагийн Тангада Iалман тохнамаш ду хвойни гаьнаш мехка йогIа лерхIаш. ХIанз укх сахьате цун рекомендацех саженцаш кхеlo Монголе ерригача хьун питомникаша.

50 шу гаргга ха яьлла ва С. Тангад. Семилетка йистеяьккхача техникуми хьун боахама отделение деша вахар из — хьунахо хила дага волаш вар. Цу ханне а вола велар из «баьццара дотта гIа» 1969 лораве. Рекомендаци елар къоначa хьунахочоа Ленинградски хьун технически академе деша ваха. ТIехьагIа дукхаза дагаухар цунна студентий аудиторена хьалхашка ший преподавателa В. Н. Волкова аьннар: «Сага хьаькъало, Iалама хувцамаш а деш, из хозагIа а хIаьхегIа я хургдола гIулакх дар — из да дунеи тIа эттара вадегIа дола хIама».

ВорхIагIча пятилетие (1981—1985 шш.) 14 эзар гектара тIа хьу йогIа лаьрхIад Монголе. Из декхар кхоачашдеча дакъа лоац С. Тангада. 200 гектара тIа хьалкхеьй цо 700 эзар га.

Цун Iилман балха эталех цаI хилар кандидатски диссертацена защита ярах. ХIанз укх сахьате ше лабеча кердача балха тIа ше дамчуи итог еш ва С. Тангад.

...«Юхкий» Хожулт яхаш лоам ба Зунхарсин боахаме. Цхьан хана хвойни ду хинай цу тIа, тIехьагIа тийлай из. Дукхача шерашка хьун юхкаш мара хIама хинадац цу тIа. ТIехьагIа уж а йохкаеннай, хIаьта а дIи йисай. ХIанз цу тIа эгIаш я къона сийна хьу. Iилманхочон цун коллегайеи егIа я из. Арара тIабаьхача наькха хаттараштa жопаш телеш, цига бахача наха оал цунах: «Тангада хьу». Цу дешаша керда цIи еннай моттига.

ДОТТАГIИЙ ГIОНЦА

70 цIи йола 160 эзар литр вакцини 200 тонн енъа препараташи арахец Улан-Батор яхача города йистте улача Сонгинерча биокомбинато. Ветеринарни гIулакхашта эшача биологически препараташца мохи бизза Iалашбеш йола Халкъа Монголе эттара йоккхагIа йолча предприятеех цаI я из. Цуя продуцеех кхоалагIа дакъа экспорте дода.

70-ча шерашка Венгерски Халкъа Республика технико - экономически гIо а деш, реконструкци а я ъ, хIанзарча хапарча оборудованеца Iалашйир комбинат. 1976 шера ден ший берригача низаца болх беш я из. Рентабельность лакха йола предприяти я из. Дахача шера, масала, 7 миллион тугрика боареме пайда бир цо.

Цу даькъе керда объекташ хьалъе, оборудованеца Iалашъе, къаман кадраш кийчъе гIо ду Монгольски Халкъа Республикана СССР, ВНР, кхыдолча социалистически мехкаша. Айкха бувзамаш оттадаьд комбинато «Филакси» яхача ше морча венгерски предприятеца, цун специалисташа гIо ду шоай монгольски коллегашта.

МЕХКА КЪОНАЧА ГРАЖДАНАШТА

600 совгIа йолча берий бешаний педагогически коллективаш яхье яьнай МНР дикагIа йола деша даха ха йоацача берий учреждени яха цIи яккхаре. Тахан Монголе хьаьй мехка эттара зIамагIа болча гражданашта йолча учреждений шерра сеть. Дийнахьа а бус а болх беш йолча, итт сахьата болх беча, сезонни берий бешаши яслешеи болх бу цхьан дешара-кхетам балара программагIа. Царна чу болх беш ба квалифицированни кхетамчаши медицински балхахойи, царех дукха бараш институташеи техникумашеи специальни образованеш тийнна ба. Нагахьа санна халкъа революци хилале мехка Iодаьча эзар берах дукха хIама ца эшшаш ахаш доаш хиннадале, хIанз МНР бахача наха юкъе ахаш совгIа да 16 шу даланза бераш.

(АПН).

ВАШИНГТОН. «Кердача Гренадашта — Ai!» — цу тайпара керттера плакат а долаш тIабаьхкар КIайча цIенна хIанзарча администраце чурча а арарча а политикана духьала бараш. Цар массане цхьатарра цхьана кхайкадора Рейгана доалол дехьа герз бе а долаш е лаьрхIача агрессена кийчо яра курс хувцилга дIадехаш дола лозунгаш.

Полице къаза тоIаьй демонстраци. Лаьцаа 20 совгIа саг.

СУРТА ТIА: выступленье на юкъе дакъа лоацарий группа.

Телефото ЮПИ—ТАСС.

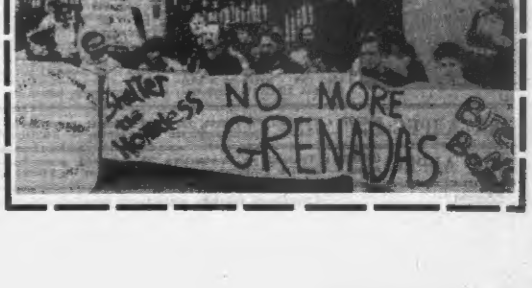

Калейдоскоп

«СЕДКЪАНИ РЕКЛАМЕИ»

«Кока - кола» яхача концерно дерригача дунеи тIа гIоала дIадоархадеш долча рекламни фильмашка дакъа лаца хьийхав Хулио Иглесиаса вай ханарча эстрада суперседкъа. Концерно дIатоаргда планета кхе континента гIолла цо ворхI бетта турне еш дIа мен декхар.

Конкуренташа цу сахьате лаьцад из къамаьл: «Пепси-кола» яхача концерно 5,5 миллион долларех цхьаьккха суперседкъа — Майкл Джексон хьийхав довзаш дола малар ший иллешца кхайкадe.

ХАЛХАРО БЕРАШТА ДАРБА ДУ

ХIанз 10 шу совгIа ха дIаьлаьй Кубай столицерча Анхель Артуро Абале цIерагIча педиатрически больница медикаша дегIадахнара гIулакхта боарамал лоархагIа даьла цхьаьца хIамаш нийслуш долча берашта дарба дара керда метод юкъейоалаь. Психотерапи халхарца цхьана елга да цун керттера маIан. Дарбан цу кердача тайпан методика хьаьй къамаи балета артисташа юкъарчал доацаш аовкъостал а деш.

Халхарий классашка опытни балетмейстерий кулгалца бераша пластика, пантомима ю, музыка лекк, драматически композицеш ю. Занятеш яра коллективни форма а кIезигача лоархIаме ш. Дарбан цу тайпа берашта новкъостал ду шоеох бIубени хилара.

«МАРАКАНАЙ» КЕРДА ДУКХАР

Тхьаь дийтта шу хьалхагIа Бразиле столице хьайийлла «Маракана» яха стадион — дунеи тIа эттара йоккхагIйола а. Хетаргахьа, эттара гIоръьнийнагIа йола а футбольни арена. Ший сий долабах стадион доккхарийда и хIакнзалца хилавне долча бустамашта (со чуец 220 эзар болельщик). архитектурни ишнинерии балхан тIец хоза хилара хинна ца Iаш, дIадахача эттара шерашкара беррганж а хIака бец аьмза бола гIорбаьнна футболисташ «Мараканана» бIаргабайта хIамарах а. Боарам боацаш дукха пайдаш даьд, хIанз а ду стадионо, цхьабакъда, цIаккха а ремонт яьлц цунна.

ХIаьта хIанз решени тIайийцай гIоръяьнача стадиона ремонт яра хьажъехьа. ХIама дикагIа бIаргадайтар духьа 60 сантиметр айделаьрхIад арийбакда — найданна гонахьарча трибунашта тIера, «уралаттача болельщикашаш» дIалуцаш бода бетонни гом.

Чаккдаха лаьрхIача балхий доархIаме дакъа хургда цу йоккхача арена гIирсашта басар хьаахар. Тайп-тайпарча фирмашка хIамле а заказ даьд бIаьц тоннаш басараш, оборудовани эцаргйолаш. Пхе бетта дергда балхаш. ХIаьта а цар ноккъарно эргаш лоцараша.

(АПН).

ШИ ЮБИЛЕЙ

№ 50 болча Грозненра юкъарча школе пионерски дружина СССР летчик - космонавта Титов Германа ц1и лелош ю. Из ц1е ше зехье цо лелаелга хьакьоика, къачарна юкъе б1аргала хила езаш ю дружина. Из дика кхетаду берашо а цар хьехархоша а. Физика хьехархо волча, В. В. Никулина берий тергам т1ехь космосаца дуззадаме дешнаш 1омадара. Цу тайпанара хьалхарш школера 1илман общественни космонавтика музейн.

Сакъердама дукха экспонаташ ю школерча музей. Бераше кхьхташ ядаш буьйсанан летташ космически полетаща управлени еш Звездни Центрана.

Укх деношка школе шолга юбилей хилар: пионерски дружина Титова ц1и лелаю ткъо шу дизаран музей хьаль пайдето шу далар.

Торжественни линейка эзарца д1адоладелар ц1ей.

Комсомола обкома секретара В. Петровс музее массазара директор В. Никулин, къона титовцаш дакъала бийцар юбилейшца а комсомола Нохч-Г1алг1ай обкома сийлен грамота ялар ца а.

Цул т1аьхьаг1а, школьни музее чакхъьйккар пресс-конференци. Къамаьл дир Москвера веначо везачо къаьшо — СССР Пачхьалкхан преме лауреата, технически 1илмаш кандидата, СССР космонавтика Федераци бюро члена А. П. Бачурина. Боккъачу сакъердамца ладуьг1ар берашу С. П. Королевца болх бе, Гагарин Юре, Титов Германа, Комаров Владимиров полетан кийчъече дакъа лаца ирал хиначо сего дуьцачунга.

СУРТА Т1А: космонавтикан школьни музее тхина ц1ахаг1хьокхетар: къамел деш ву А. П. Бачурин.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ЦИРКА АРЕНЕ

Укх деношка Грозненски цирке хьахьоккаш ю керла программа. Вайшига бальхаб бовзаш бола арена мастераш Кузьмина Нина, Вирюков Юрий, Никольский Николай, Дубининг1ар Аллен Вячеслави, кхыбараш. Зрителашна безаме т1аьц уж массаза а, х1аьта грозненцашна циркови номераш дукха езнига, царна салеIам беш уж йолта хоьрга цирк диэза гулбеннача нехага, х1ара арг1аьарча номера раьза болаш цар деттача т1еарашка хьекача.

Хоза а ваццалпа хьеяа дог доаг1аш а и 1омаьлча гоьрацца Вирюков Юре кховаша номер. Дрессировщика мел ялар ду цар мотт ховш санна.

Зрителашта йиидург1ойцаш лар юхе ют 1алальмате дина кийчъал хьахьонкхача Кузьмина Нинай номеро. Техкаргашца халхар деш я из малежа юкъе.

Иштта гулбеннарашта хоза хеташ чакхйоял фегарча гимнасташа Маиcевг1ар, кара 1омадаьча ж1алигашца Внуковг1ар Надеждин Вадимея, канатоходцаша кховашаьеш йоля номераш.

Цирке выступленеш йолча сайрийка гулбеннарашта къаьстта боккха сакъердам, салоIам беш хул кхоуш Мелинджанин Вилен, Армянски ССР заслуженни артист.

СУРТАШ Т1А: керлачу программа фрагменташ.

Н. КОВИАШВИЛЕ сурташ.

ЭГГАРА ДЕЗАГ1А ДАР— НАЬХА УНАХЦ1ЕНО

Медицина дакъе вай республикю бакъха г1а б1ерггаго хала дац цифрашка хьежача. Цхьан шера 10 миллион гаргга саг т1аьц амбулаторно-поликлиническа учреждениш, цига 27 тайпа специализированни медицински г1уллакх ду. 215 эзар гаргга саг стационаре специализированни медицински г1уллакх ду.

Нохч - Г1алг1айчене балача наьха унахц1ено лорярa пачхьалкхено х1ара шера хьахец 48—49 миллион сом, х1аьта карарча шера хьакхйцар 50 миллионни 100 эзари сом да.

Х1ниэ вай республике къахьегаш 3 эзар гаргга лор, 8 эзар медицински болхло. 34 медицински 1илмаш кандидат, 200 дикха категори йола лор, ва, 320 сага «Отличник здравоохранения» яха ц1е еипай. Республике дукха ба шоай болх дика бовзаши дукха бевашн бола дика специалисташ.

Дерригдунен Конгресса Советий 1аьдал эттача шерашка унахц1ено лораеча Нохч-Г1алг1айчене даьхача толамех дуьцаш, «цхьаккха моттиг яц республике медицински болхло воццаш», аз аьлча, дукхабераш тешацар, къаьстта капиталистически мехкашнера коллегаш.

Тахан медицински болхлочунгара а к1оарга профессиональни знанеш хилар д1алийха ца 1еш, из унахой терко еш, водн, наьха бала, г1айг1а, цар сов 1азап кхетадеш хилар д1адех.

Ер муг1араш айса ладеш дагадехар сона цкъа хинна цкъа х1ама. Тха операционни бригада балха смена чакхйоалаш латтар. 24 сахьат дар тхо —шн хирурги медицински йишея операционни стола улдуь болх беш латта, санитарна гривка лоэаль унахо воалаваьа аьлна хоам баьча хана. К1ирандея 1уйре яр из, вораш хьабахка 10—15 минут ха йисаяр. Наурски районе комсаш гулье бахийтача студенташна йолча ший йо1а т1ехьа яха дагахьа автобуса т1а кхача медсестра сагота йолга хоаш волча аз, лоралуш хьттар цунга: — Вера Ивановна, фу де вай х1аьз, хирургаш хьабехкарга хьенаргдий вай? — Д1авала, Берое Гарсиевич, фу дуьц 1а, операци ергья вай, унахочо 1азап ма сойн цу юкъа а, б1е ца къожабеш аьлар операционни йиллас.

Из 21-г1а операци яр оаха 24 сахьата еш хиннар. Вера Ивановна операционнера ара йоалаш, цун никъ дакъяла а бийна, ш1аьдъеннача цун юхьа се б1арахьежача хийтар сона: дуьен т1а ма дукха ба-кх оздий нах.

Вай хана дукха кийслу сага организмана 1откъам беш, хьакъал т1адахийта деаш, нервно - психически перегрузкаш еш аламашта юкъе цатоамаш дуьлаш моттигаш. Цудухьа ч1оаг1а лоарх1ам болаш х1ама да наха, къаьстта унахочуни лорах юкъера юкъмоттиг ийса, 1немроа хилар. Молхайла к1езигаг1а лоарх1ам болаш дац из г1уллакх. Дарбе деш вола лор цу дарбен процесса организатор ва, цох тийша да унахочуи вахар. Лоро ший профессиональни декхар кхочашдерга хьежжа хургда дарбех хьалулар а.

Вайна ма харрa, лор а нолдаг1а вола кхы саг санна цатоам хинна а тоньхьарчар халахетар даь а хила тарлу, бахьда, нолдаг1ча хьале хиеча а, цун боккъо яц чуравцна хьоаза, цо мел деш дар унахочунна тоам хургболчча беса де деза, медицински этика хн дестологехн пайда а эш.

1оажалцен лазарцен къоаеам лоаттабеш бола медицина дуне мел латта лоарх1аш хьабоаг1а. Цудухьа дарг1а д1адех цхьаьие а йоалача тайпара дика оамадаш йолаш хула. Унахо лорех дог тийшие хуьга медицине хилаиза даргдоаца хьал да.

Тхона ч1оаг1а лоьи х1ама да унадоша лора сий деза, из доарх1илга, цун психика лораелга. 1алальмаге новкъа хул саг оамогаш хинна аьле, лораш хьа а бийхе, унахо ц1аг1ара араваьлча нийсвелча. Кхы а новкъаг1а х1ама да лораш 1ехабе «Скорн» ехалга. Грознерча «Скорега» денибуси 350—380-зза унахошта г1уллакх лела дех, т1аккха мел халахет цу юкъе г1оала 4—6-зза цхьаиена болча «сакъердама» кхайка хилча.

Лор дайн унахочунна г1о де г1ерте а, массаза аьттув боалаш а нийслаа. Статистико яхачох деш волча 100 сагах 2 мара физиологически 1оажалах (къоаналла организм кхоачаенна) дац, х1аьта 98 лазараш, травмаш хиле да. Дерригача дуьен т1а юкъера д1алахх1ача х1ара минута 108 саг да, 114 бер хьаду.

Цхьаболча унахошна хетачох, лораш массадолча лазарашта дарба де декхарийла ба. Хала хете а, иштта нийслаш массаза а. Цхьабола нах во оамалаш йоахкаш хиларо г1о ду 1оажал тарг1айоаьае. Масала, г1аьае увзача наха 10—13-зза дукхаг1а хул рак яха лазар из ца увзарел, х1аьта желудкана язва — 12-зза дукхаг1а.

Маларах лаьца аьлча, цкъа корта бохабу маьар мелча 10 процент алкоголь юс шина к1ера саге ж1амарашка, пехашка, хьаь чу, кхыча органашка, цхьайолча хана злокачественни опухоль, хьаь чу ц1ий воссаш, ц1ий лелача пхьашта склероз, миокарда инфаркт, гипертония яха лазараш хуьлаш моттигаш а нийслу.

—Халахете а, уж санна йола моттигаш нийсъелча, лор де х1ама доаццаш вуе. Вай унахц1ено лерча мара цун уйла е вай на доладаяр да вай г1алат,—аьнад академика Н. Выкова. Цудухьа дукхаг1ар сато ший унахц1ено ше лорарех тийша а да.

Уж дерригаш терьял а деш, д1ахо йоачча хана наьха унахц1ено лораяра серл1бала бе республике медицински болхлой.

Б. КИНДАРОВ,
НГ1АССР унахц1ено лорaяра министра заместитель.

Ц1ерах лорале!

Республика хьайбаш лаладерий толамаш дикка вонкхаг1а хургдар дукха хьайбаш, коа т1ара салхазараш, доакъар, кхьдар ц1ерига х1алакдайта дедаре.

Масала, Сунженски района Кирова ц1ерагIча колхозе топливни генераторех пайда эцара бокъонаш телхаяр бахьан долаш, ц1и а яьнна. Яьгар хьакхий ферма, дукха хьакхарч, трактор, топливни ша генератор. 98 эзар сом зе хилар колхоза.

Наурски района «Россия» яхача колхозе, сварка еш, ц1ера кхераазлен правилаш лерт1а кхоачаш ца яр бахьан долаш, яьгар доахая чулатта помещени, 5232 сом боахама зе а деш.

Веденски района «Прогресс» совхозе аьнна пишнах ала а баьнна, ц1и яьлар 134 1аса чудолча кхийх. Ц1и йоаш болхлоца поашта могар даь доллаше а 8 1асилг н1адкардакка в1аштIехьдаланзар.

Шелковской района «Червленский» колхозе 35 тоин баьца витаминни хьоар х1алакдир ц1еро, х1аьта «Урус-Мартановский» совхозе судански аьла б1арчча арг1а дальгар, «Гудермесский» совхозе арг1аш дара кхай йисте хьат1аззад ча.

Цхьайттаг1а пятилетка йолаеннача денз ц1еро х1алакдаьд 910 хьайбен 5378 коа т1ара балхазари. 150 эзар сом маьха зе а деш дукхьал д1ададача шера даьгад 383 тонн г1оша доакъар, х1аьта укх шера — 300 тонн гаргга.

Ц1и йоалаш моттиган кийслу пишнех, й1овхал телача установанех пайда эцара бокъонаш телхарах, электричество йоалара балхаш лерт1а кхоачаш ца дарах, хьайбаш, доакъар латтача помещенешка лаьтта ц1и летарах, баьца витаминни хьоер лоаттадера бокъонаш телхаяр бахьан долаш, цхьайолча моттигашка ц1и яьлча из йоалро эша г1ирс, хий, ц1и яьлилга хоам бе телефон ца хиларах.

Пожарни охрана боахлой дукхача хана дена традици а хинна д1аэттад г1урахьен 1айн хьайбаш лаладеча фермашка ц1и ца яллийтара, яу тайпара г1алат нийсделча из д1аданкхара т1аерзаяь мероприятеш иштта в1аштIехьльхай къоаьиага. Уж тохкамаш деш дакъа лоацаш хул партийно - советски, РАПО, халкъа т1ахьожамхой, ший лоIамаг1а йолча пожарни общества вакалаш. Х1аьта фу хьахьехкад укх шера иштта дукха нах юкъе а боалабеш баьча тохкамо? Масала, Надтеречни район. Цигарчи «Знаменский», «Верхненаурский», «Озерный», «Братский», «Надтеречный» совхозий хьайбаш лаладеча фермашка хий 1оадаре хьаль пожарни водоемаш яц, 1алацгьаь яц пожарни мотопомпаш, х1аьта «Минеральный» совхозе, яь яьнна дукха ха хила езаше а, пожарни депо х1аьз а хьаинза а. Ц1и йоаяре дукхьашка эшача г1ирсаца 1азашгьяна, телефонни бувзам боацаш я дукхаг1йола фермаш. Х1аьта 74 ферме ц1и ца яллийтара лаьрхха е еза обработка яьза я яга мегаш йола конструкцеш. Назрановски, Малгобекски районий хьайбаш лаладеча фермашкара цу хьакъехьара хьал Надтеречни районерчул ирхы дикаг1а дац. Тохкамаш деча юкъе лакхе дийца г1алаташ нийсдальйтарех Надтеречни районе электросетях 20 участок д1ахоаде а еш 29 кулгалхо административни бехктохкаме жир, х1аьта Назрановски районе 33 участок д1ахоада а еш — 28 кулгалхо, Малгобекски районе 20 участок д1ахоада а еш 12 кулгалхочоа г1од техар.

Цхьайттаг1а пятилетка пленаш хайал хьалха кхоачашьяра хьайбаш лаладераш яхье баьнна т1ате1а къахьегача хана. Х1ара кулгалхо декхарийла ва ц1и ялара кхерамзлен бакъонаш ц1енхашта кхоачашъе. Из да х1аране сий дола а конституцион, на а декхар.

М. ЛЫКОВ.
Нохч - Г1алг1ай АССР МВД ц1и ца яллийтаре т1ахьожаш доаттабеча Пачхалкхьен УПО еккхаг1а вола инспектор.

Хелача 1942 шера эгтара хьакха бойлар, т1аккха доттаг1ий хилар, моастаг1чоа мийра латаш т1еме наькъешка г1оала лийшар уж — батарея командир Бачинский Дмитрий, комиссар Кагерманов Рамзан, дивизиона парторг Ахмадов 1абдул, управлени взвода командир Котиков Хьамурд. Курски дуга, Украина муг1айбамаргана т1емаш деш цхьана хиннеб уж. 1944 шера д1араннга чоьнаш а хиннехьача т1амб в1ашаг1ъоастабаьб доттаг1ий. Дукха шераш д1адеаад в1ашаг1 ца кхеташ. Бакъда, т1аьхьерча шерашка массехказа в1ашаг1кхийте аннаб. Т1емаш хана дайна каломаш дагалуцаш, юкъабеина бозам совбоакхаш д1ахьо иккьальлаш деш цхьана хиле в1ашт1ехьдийнад.

ДОТТАГ1ИЙ ЮХА А ЦХЬАНА БА

Цар арг1анара в1ашаг1кхетар хилар укх деношка город Львовера вена Советски Союза Турпал Д. Г. Бачинский Грозне хьаьхкьачача. Из гоьзьашш вел т1ейцар доттаг1аше Грозненски картонажни фабрика директора Х. Б. Котикова, «Шалинский» совхоза директора заместителя Р. У. Кагерманова, «Кавказ» яхача ресторана директора А. А. Ахмадова.

С. СУЛТАНОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

СПОРТ

АЛХХА КОТАЛОНАШ

Алжирски Халкъа-Демократически Республико чакхъьалар боксах йола дуьнен халкъашта юкъера традицонни турнир. Цун юкъе дакъа лаьцар тайп-тайпарча мехкашкарча ц1а хезача спортсменаша. Советски Союза в1ашаг1техача командана юкъе а волаш цу турнире дакъа лаьцар М. Д. Миллионщикова ц1ерагIча Грознерча нехддаьтта института студента, СССР спорта мастера Себиев Рамзана. 91 килограмм доаза долча боксерашца къовсаьена из котваьлар, х1аьта шийча летачарех шинь нокауте а вахийтар.

Х1аьз Р. Себиев вахав Москве хургйолча сборашка, цига из кийчлуш хургва дуьнен халкъашта юкъерча арг1аьарча къьашка.

А. АЛИЕВ.

«МАШАРА ПРИЗ»

Чакхйоалаш я «Машара приз» яхачара футболах йола республикански къьаш. Цар цхьадола лоьхарешха хийвад. Урус-Мартановски района «Сельхозтехника» команда футболисташа эшайир «Плодопитомнический» совхоза команда (5:3), «Монтажник» эшайир «Октябрьнефть» НГДУ «Нефтяник» яха коллектив (2:1). Нохч-Г1алг1айчен территориальни транспортни объедиене футболисташа коталон бургац чутехар «Машиностроителя» ма1арашка (1:0), «Пригородный» совхоза спортсменаша эшайир ГРМЗ футболисташ (3:2).

18 ноябре «Октябрьнефть» НГДУ стадиона т1а хургдолча полуфинальни къовсамашка в1ашаг1кхетаргья «Монтажник» — Нохч-Г1алг1айчен территориальни транспортни объедиене командаш, «Урожай» — Урус-Мартанерча «Сельхозтехника» коллективаш.

ТУРПАЛА ХЕТАЯЬ...

«Красный молот» завода спорта Дворецо кхаь дийнахьа хилар Советски Союза Турпала Х. Нурадилова хетаяь кагирхошта юкъера ший лоIамаг1а к1алтохарех латара Еррисоюзни турнир. Союзни республикашкара а мехка дукхача городашкара а 200 гаргга спортсмен вар цхьайтта тайпарча доала категорех къовсаьена. Х1аьта доала 8 категорех толам хилар вай республикера спортсменаш.

Пьедестала лакхаг1ча дарг1а т1а к баьлар дакхарча спортивни тоьзала школе нхийнараш Давлетов Асламбек (45 кг), Магомалов Мамед (60 кг), «Трудовые резервы» ДСО борецаш Мударов Руслан (52 кг), Умаров Рамзан (75 кг), спорткоиаш Бетмирзоев Асхьаб (56 кг), Демильханов Руслан (65 кг), Токаев Аюб (97 кг), «Урожай» ДСО спортсмен Ибрагимов 1алахан (70 кг).

Д1АХАЙТАР

КПСС Грозненски горкома марксизма-ленинизма университета д1ахойт (ИЛМАН АТЕИЗМА заочни отделене 1 курса хадург1араша, хьалхара дешара сесси 1984 шера 22 ноябре вега 29 ноябре кхаччалца марксизма-ленинизма университета хургхилар.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Кийчон курсашка деша хьачуэц учета механизаци Грозненски техникуме. 1984 шера декабре д1айоланна занятеш 1985 шера 1 июне кхаччалца хургья.

Кийчон курсашка занятеш ергья хьачуэцара экзаменийн программашка хьежжа эрсий меттахи литературахи, математикахи лаьца.

Квалифицированни преподавателаша ю занятеш, абитуриенташа дась г1алаташ теркал а деш. Техникумерча кийчон курсашка деша бег1арашта хьачуэцара экзаменаш д1айолалу 1 июнал т1ехьаг1а, курсашкара занятеш чакхъьалча. Техникуме деша отта кийчбеча курсашка деша хьачуэц юкъера, йиза йоала юкъера образовани йолаш бола нах а, х1аьта иштта юкъерча дешара школашкарех профессионально-технически училищашкарех дешархой а.

Деша боаг1арашка хьачудала деза кхаьлташ: заявлени, образованех дола документ а школера справка, кийчон курсашка дешар хьежарах боаг1а мах д1абаларах дола квитанци.

Мах (18 сом) д1абала мегаргба шаллаг1ча почтовни отделене т1оалла Госбанка Республикански конторерча № 14107 йолча расчетни счета т1а д1аберг-болаш.

Документаш хьачуийду х1ара дийнахь (шоаттек к1иранн деношкара д1айиккхача) 13 сахьат даьлча дешн 17 сахьат даьлалца № 209 йолча ц1аг1а.

Тха адрес: г. Грозный, Кирова проспект, 8.

Хеттараш долчо укх номерг1а телефон тоха: 7-58-33, 7-54-74, 7-30-90.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.25 — «Байкал», «Норда биографи». Телевизионни документальни фильм.
9.00 — «Спортлото», 45-г1а тираж.
9.15 — «Хила йиш йоацаш деалуш». Художественни фильм. 4-г1а а 5-г1а а сереш.
11.40 — «Хьона дагадоаг1а, новкъост».
12.45 — Илли еш УССР заслуженни артистка Д. Артеменкос.
13.15 — «Дезаш школе». Телевизионни журнал.
13.45 — «Вашаг1ал дуне».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — Художественни гимнастиках йола Европа чемпионат. Австрера передача.
15.25 — Политически обозревателя В. П. Бекетова къамаьл. Дакъа лоацаш ва КПСС Владимирски обкома хьалхара секретарь Р. С. Бобовиков.
16.05 — «Новкъост илли яхка Еррисоюзни телевизионни конкурс. Сочера передача.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «Б1аргашта гушдоа —тешап халахдарг».
17.40 — Мультфильмаш.
18.10 — Ф. Шиллер. «Мария Стюарт». М. Горький ц1ерагIча Московски художественни академически театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола СССР чемпионат. «Зенит» — «Шахтер». 2-г1а тайм.
22.20 — «Алма-Атас деттаг1ий т1ааьц». Музыкальни передача.
23.20 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — 1уйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — СССР музыкальни фольклор.
9.10 — Ритмически гимнастика.
9.40 — «Документальни экрана» йола кинопрограмма. «Лерабалаш сатувсам». Телевизионни документальни фильм (Ташкент).
10.20 — «1уйранара почтал» яха музыкальни передача.
10.50 — Армянски ССР телевидене программа.
12.10 — Велосипедаца фигурни хьисапе кехкабалах йола дуьнен чемпионат. Францера передача.
12.50 — «Путешественников клуб».
13.55 — Тахан — дуьнен халкъашта юкъера студентий ди. Нохч-Г1алг1айчен ВЛКСМ обкома секретаря В. Петровай выступлени.
14.05 — «Школьник» (г1алг1ай меттала).
14.25 — Киножурнал.
14.45 — Изачан программа — дерригаха халкъан г1уллакх. «Плодоовощхоз» дукхача хана продукташ ца такхийташ лелаяра проблемаш».
15.15 — «Нохч-Г1алг1айчен к1ирe».
15.25 — Телевизионни фильм.
15.35 — «Атеист» (г1алг1ай меттала).
16.00 — «Хар — миган — х1ама хьадар». Документальни фильм.
16.20 — Сийлахь - боккхача Даймехка т1еми турпалаш. Передача (нохчий меттала).
16.50 — Документальни фильм.
17.00 — «Коммунари» юкъахьаьбаш лаладерашта хетадаь концерт.
18.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Тбилиси).
19.45 — «Сийлахь - боккха Ростов». 1илма - дакаийтара фильм.
20.00 — «Бийса даьлаш хила шун, бераш!».
20.15 — Футболах йола СССР чемпионат. «Жальгирис» — «Днепр». 2-г1а тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Адмирал Ушаков». Художественни фильм.

18 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «К1ай г1ургiан йоалнех даьш». Телевизионни документальни фильм.
9.00 — «Хьесташ».
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза г1уллакх ду аз!»
11.00 — «Могашло».
11.45 — «1уйранара почтал» яха музыкальни передача.
12.15 — «Ханарко». Киножурнал.
12.30 — «Юрта сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Музеешкан выставочни залашкан г1енла». А. С. Пушкина ц1ерагIча изобразительни искусствай Пачхьалкхен музеера Дрезденски галереерча коллекций суртий выставка.
14.35 — «Ц1енкха, а хьо г1оргвоаца хьу». Телевизионни художественни фильм.
15.45 — Художественни гимнастиках йола Европа чемпионат. Австрера передача.
16.45 — «Кердадараш».
16.50 — «Къонахчийна заманех».
17.30 — Равелин эскарех артиллерин Денга. Советски Эскара «Ц1е седнъа» яхача илли хелхарен ансамбла концерт.
18.00 — «Дуьнен халкъашта юкъера передача.
18.40 — Мультфильмаш.
19.00 — «Вальс, вальс, вальс...». Киноконцерт.
20.00 — «Путешественников клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — Художественни гимнастиках йола Европа чемпионат. Австрера передача.
22.30 — Футбольни обозрени.
22.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка а д1аетта».
8.15 — Документальни фильм.
8.55 — «Ватта а, датта...». РСФСР заслуженни артистка А. Лаптевас даьхьа лоацца концерт.
9.00 — «Эрсий метта хьеханар».
9.30 — «Поэзи». Саломе Нерис.
10.00 — Концерт.
11.00 — «Дийнача т1амай дуьнет г1о».
12.00 — «Массанешта йола стадион».
12.30 — «Фольк боача хьаьшаг1а. «Садко».
14.15 — «Ц1ен миера буц». 1илма-доайтара фильм.
14.35 — УССР заслуженни артистка А. Арцелмос д1аеа яи эрсий романсаш.
14.55 — Хин лалех йола дуьнен халкъашта юкъера новкъостане в1ашаг1кхетар. СССР сборни — Венгри сборни.
15.25 — Тха корреспонденташе дуьц.
15.55 — «Фестивалаш, конкурсаш, концерташ».
16.30 — «Инженера Гарина ца баьнна аьттув». Ялх серех дола телевизионни художественни фильм. 1-г1а сери.
17.55 — «Г1орбаьнна советски исполнителаш — Ленински преме лауреаташ». СССР халкъа артиста Л. Коган. Фильм-концерт.
18.45 — Сийлахь-боккхача Наталон 40 шу дизарга. «Котбаьнараш» яха т1ема даккарча доттаг1ий клуб. Комсомольций тайп-тайпара ноахалаш в1ашаг1кхетар.
20.00 — «Бийса даьлаш хила шун, бераш!».
20.15 — «Халкъа шуньяш».
20.30 — «Изобразительное искусство». Обозрени.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кевашка йистехь йоал». Художественни фильм.

РАДИО

17 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (г1алг1ай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаттаи (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.22 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (г1алг1ай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Керда 1аьддалаш — аьнарe» (нохчий меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Къонах» (эрсий меттала).
11.30 — Сийлахь - боккхача Наталон 40 шу дизарга. «Маресьева гвардейцаш». К. Сокова очерк (эрсий меттала).
12.40 — Лирически айхараш (г1алг1ай меттала).
13.00 — КПСС ЦК октябрьски (1984 шера) Пленума решенеш декхар т1адула» (г1алг1ай меттала).
13.15 — Дуьнен халкъашта юкъерча студентий Денна хетадаь концерт (эрсий меттала).
16.00 — «Музыкальни почта» (г1алг1ай меттала).

УКВ

17.00 — «Сакъердаме перекресток». Опереттий эаг1онаш г1ойла.
17.30 — Концерт.
18.10 — С. Цуцаева иллеш.

18 НОЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.22 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана хоза хета аьнараш» (эрсий меттала).
11.20 — «Тайпана йистерча г1аьнхий иллей фольклорий оаг1онаш» яхача циклера передача (эрсий меттала).
15.15 — Д1алоих Халкъа инструментий оркестро (нохчий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона т1еман» (нохчий меттала).
18.00 — «Илланча деттаг1ад долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Сакъердаме ц1е. Музыкальни передача.
18.44 — Лирически иллеш.
19.02 — Нохчийн г1алг1айн музыка.

Хенан хилам

Тахан республике т1ехь лей Грозни моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къулбаседа - малхбоалехьера секунде 1—6 метр ч1оаг1а мух а хьенкаш хилей фегара температура республике —3 +2, Грозне 0 градус йолаш хилий тарлу.

Кхоанен лоамен моркхаш а йолаш йоачан ч йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. тайп-тайпарча оаг1онашкахьара секунде 3—7 метр ч1оаг1а мух а хьенкаш хилей фегара температура буйсана —3 —8, дийнахьа 0 —5 градус йолаш хилей тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

Д1АХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду «Союзпечата» еррига отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздаро мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоккхана секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-85-01; юрта бахамна — 2-47-84; культура — 2-84-75; кисьмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00301 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4810.